

Indholdsfortegnelse

Abstract	4
1: Indledning.....	6
<i>Indledning.....</i>	6
<i>Hvorfor er dette emne interessant? .....</i>	6
<i>Problemstilling .....</i>	6
<i>Problemformulering.....</i>	6
<i>Emneafgrænsning .....</i>	7
<i>Metode og retskilder .....</i>	8
2: Det fælles ansvar.....	10
<i>Indledende om det fælles ansvar.....</i>	10
<i>Skilsmisse .....</i>	10
<i>Forældreansvarslovens opståen.....</i>	11
<i>Definitionen af barnets bedste .....</i>	13
<i>Fælles forældremyndighed kontra eneforældremyndighed.....</i>	14
<i>Barnets bopæl.....</i>	16
<i>Samvær.....</i>	17
3: Det nye familieretlige system.....	18
<i>3 spor .....</i>	19
<i>Familieretshuset.....</i>	21
<i>Familieretten .....</i>	22
<i>Børneenheden .....</i>	23
<i>Delt familie, økonomi og bopæl .....</i>	25
4: Samværschikane vs. samarbejdschikane	27
<i>Indledende om samarbejdschikane og samværschikane.....</i>	27
<i>Samværschikane.....</i>	27
<i>Samarbejdschikane .....</i>	28
<i>Ubevidst forældrefremmedgørelse .....</i>	29
<i>Bevidst forældrefremmedgørelse .....</i>	29
<i>Lovændringen i Forældreansvarsloven.....</i>	29
<i>Bortfald af samvær - § 21a.....</i>	30
<i>Kontaktbevarende samvær – 29a.....</i>	30
<i>Mødepligt – 31a, stk. 2 .....</i>	30
5: Børnebortførelse.....	31
<i>Indledende om børnebortførelse .....</i>	31
<i>Historisk om børnebortførelser.....</i>	32

<i>Risiko for bortførelse</i>	33
<i>Bortførelse</i>	34
<i>Koordinationsenheden for børnebortførelse</i>	34
<i>Børnebortførelsesloven</i>	34
<i>Haagerbørnebortførelseskonventionen</i>	36
<i>Europarådskonventionen</i>	36
<i>Haagerbørnebeskyttelseskonventionen</i>	37
6: Domspraksis, hvor samarbejdsskikane indgår	38
<i>Sag nr. 1: TFA2010.280/2</i>	38
Afslag på samvær til far – samarbejdsskikane og massiv modstand fra moderens side.....	38
<i>Sag nr. 2: TFA2004.457</i>	39
Samvær afslået, fordi samværsforælderen havde bortført barnet til udlandet.	39
<i>Sag nr. 3: U.2017.1369V</i>	40
4-årig pige skulle have bopæl hos faderen, bl.a. under henvisning til at moderen havde udøvet samværschikane, som måtte betegnes som vedholdende og grov.	40
<i>Sag nr. 4: TFA2015.56/2</i>	43
Fælles forældremyndighed over 4-årig ophævet på grund af samarbejdsvanskeligheder. Forældremyndigheden tillagt M alene.	43
<i>Sag nr. 5: H2016.194-2016</i>	45
Børn skulle ikke tilbagegives til Bulgarien, hvor deres far har bopæl, selv om moren ved en børnebortførelse havde ført dem til Danmark	45
<i>Sag nr. 6: U2007.1205H</i>	46
Barn skulle tilbagegives til Far i Australien.....	46
7: Diskussionsafsnit	47
<i>Chikane i forbindelse med samværet</i>	47
Beskyttet samvær	47
Observeret samvær	47
Støttet samvær.....	48
Overværet samvær.....	48
<i>Chikane, som medfører ændring i forældremyndighed og/eller bopæl</i>	50
<i>Chikane og børnebortførelse</i>	53
<i>Det nye familiesystem og fremtiden</i>	56
Problematik 1:	56
Problematik 2	57
8: Konklusion	58
Litteraturliste	61
Artikler:	61
Bøger:	61
Dokumenter fra Børne- og socialministeriet:	61
Domme og afgørelser	61
Internetartikler:.....	62
Internetsider:	62
Pressemeddelelser:	62
Rapporter:	62
Tidsskrifter:.....	62

Vejledninger:.....62

Abstract

This thesis is about the parent responsibility related to the collaboration regarding the children in families going through divorce.

It will be examined when there is talk about sabotage, for example abduction of children, and how the established practice is concerning such a case.

Furthermore, there will be a description of the upcoming family law system, in order to discuss how it influences the type of cases mentioned.

The parent responsibility according to the legislation will also be described, in order to explain the rules of collaboration between parents, if they can do it with focus on their common child and the child's rights. There will be a description of what is considered Contact Harassment and

Cooperation Harassment and what consequences they can have for both the parents and the child.

In the beginning of 2018 The Government and *Socialdemokratiet* came to an agreement about a new and more whole system concerning laws about domestic relations. The agreement will be processed in The Government, so that they can discuss if the alterations will have any influence on the cases about Contact Harassment.

New initiatives in family law, are supposed to make it easier for the needs of the child to be in focus. That will happen by focusing on the perspective and point of view of the child, and including the child in cases about custody, living arrangements and visitation rights. At the same time, it is going to be easier for parents to get help with conflict management, and overall help in learning to work together for the greater good of the child.

On top of these things, the term child abduction and the legislation about child abduction will be reviewed, such as the Danish law "*Børnebortførelsesloven*" which was incorporated into Danish legislation in 1990 and is a direct consequence of the network between the countries that have "*The Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction*", "*The European convention on recognition and enforcement of decisions concerning custody of children and on restoration of custody of children*" and "*Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children*"

The three conventions will also be reviewed, so that the international rules are clear when the countries work together about cases concerning child abductions or illegally withholding of a child. There will also in the discussion be reviewed five different verdicts that give an understanding of the legal usage in cases concerning cooperation harassment.

In the discussion paragraph I will analyse the different types of harassment and the verdicts. I will also compare them to the new initiatives, to be able to assess whether or not they will have an influence on the family cases in the future.

In the end there will be concluded on the thesis as a whole. Every case will be evaluated individually. Cooperation Harassment is still a big problem, because there are still some parents who succeed in robbing their child of the right of both its parents.

According to the question about child abductions and illegal withholding of children, we have seen an increase in the number of those, but the network between the states of "*The Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction*" makes sure that most of the cases are resolved easier.

Hopefully the new initiatives in family law will make sure the magnitude of these cases will drop, both by focusing on the child and help to more conflict management.

1: Indledning

Indledning

I indledningen fastsættes rammen for udarbejdelsen af dette speciale. Først og fremmest indledes der med et afsnit om, hvorfor netop dette emne er interessant og dernæst en problemformulering, som understøtter, hvilken problemstilling der ønskes undersøgt. Derefter udarbejdes en afgrænsning af området og slutteligt en metode til behandlingen af specialets juridiske problemstilling.

Hvorfor er dette emne interessant?

I november 2017 gik mine børns far og jeg hvert til sit, efter 9 års samliv. Vi har haft en del samarbejdsvanskeligheder omkring børnene, og derefter gik jeg ombord i forældreansvarslovens regler, for at få helt styr på vores børns rettigheder i deres og vores fælles og adskilte nye liv. Samtidig fulgte jeg, på 9. semester, faget ”Videregående Familie- og arveret”, og fandt en del interessante problemstillinger i forhold til børns rettigheder. Derudover blev vi, af vores undervisere, informeret om den, på daværende tidspunkt, planlagte ændring af hele familieretssystemet, som var spændende at følge.

Problemstilling

Samværschikane kan være et stort problem i delte familier, både for voksne, men også særligt for børnene. Når en forælder tilbageholder et barn fra samvær, fratager forælderen dermed barnets ret til at se begge forældre, hvilket er i strid med forældreansvarslovens § 19, stk. 1. Det er begge forældres ansvar, at samværet opretholdes, såfremt samværsforælderen ønsker samvær, jf. § 19, stk. 2.

Men til trods for denne lovgivning, ses det til stadighed i praksis, at disse sager ender med vekslende udfald, på trods af de klare regler i forældreansvarsloven.

Frem til indførelsen af den såkaldte chikanepakke den 1. oktober 2015, som beskrives yderligere nedenfor, havde samværsforælderen ikke ret til erstatningssamvær, hvis samværet blev annulleret, på grund af sygdom eller lignende. Men efter indførelsen, har samværsforælderen nu ret til erstatningssamvær af samme varighed og tidsrum, weekenden efter samværet skulle have foregået.

Problemformulering

På baggrund af omtalte problemstilling, kan problemformuleringen formuleres således:

Hvornår er der tale om reel samarbejdsskik mellem barnets forældre, herunder hvordan er reglerne for børnebortførelse, og hvordan behandles sager herom i praksis, og kan et eventuelt nyt familieretligt system få nogen indflydelse på processen og udfaldet i fremtidige familiesager?

Emneafgrænsning

Formålet med dette speciale er at belyse barnets ret til begge sine forældre, når en familie med børn er blevet opløst. Barnets rettigheder vil blive gennemgået og forældrenes forpligtelser ligeså.

Til at tydeliggøre samværsreglerne, vil Vejledning nr. 10397 af 28/08/2015 – Vejledning om samvær blive anvendt. Ligeledes vil Vejledning nr. 9047 af 24/01/2017 - Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl blive anvendt, til at forstå reglerne, i forbindelse med fastsættelse af forældremyndighed og barnets bopæl, samt til at frembringe vigtigheden af samarbejdet omkring barnet i forbindelse med skilsmissen. Samvær med anbragte børn, jf. Forældreansvarslovens § 24, vil ikke blive belyst.

I 2018 indgik Regeringen og Socialdemokratiet en aftale om, at ændre det familieretlige system, ved dels at nedlægge Statsforvaltningen og samtidig oprette et Familieretshus, med tæt tilknytning til Byretten, og samtidig oprette en børneenhed, som kan tage hånd om børnene i familiesager. Til brug herfor, vil dokumenter fra Børne- og Socialministeriet blive anvendt, for at oplyse om de planlagte ændringer.

Samarbejdsskikene er et stort problem i samarbejdet om barnet, og kan påvirke både barn og den forælder, det går ud over. I 2015 blev der, i Forældreansvarsloven, foretaget nogle ændringer, som havde til formål at dæmme op for chikanen i forbindelse med samvær, så hertil vil lovændringen blive belyst.

Et af de mere grove tilfælde af samarbejdsskikene, er når en forælder bortfører eller uberettiget tilbageholder et barn i udlandet. Dette kan være skadeligt for barnet, men også u håndterbart for den forælder, som bliver efterladt. Derfor vil forældrerens muligheder for hjælp fra myndighederne blive undersøgt og understøttet af reglerne for børnebortførelse, i form af Haagerbørnebortførelsesloven, Europarådskonventionen, Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, samt den danske børnebortførelseslov, for at demonstrere samarbejdet, om børnebortførelser og ulovlige tilbageholdelser af børn, mellem de lande, som er tiltrådt de respektive konventioner.

Der fokuseres kun på børnebortførelsessager til og fra lande, som er tiltrådt de ovennævnte konventioner, idet bortførelsessager til ikke-konventionslande er væsentligt mere komplicerede, på grund af en ikkeeksisterende udleveringsaftale.

Der vil, til brug for specialet, blive anvendt 6 afgørelser, om henholdsvis afslag på samvær, ophævelse af fælles forældremyndighed og børnebortførelse, for, dels at påpege hvor kompetencen til at træffe afgørelser i de respektive sager ligger, men også for at fremhæve, hvilke konsekvenser de forskellige typer af samarbejdsskikane har, for henholdsvis barnet og dets forældre.

Der vil herefter blive diskuteret, hvad der har dannet grundlag, for de afgørelser, som bliver truffet og om et nyt og mere samlet familieretssystem, kan få indvirkning på denne form for familiesager

Slutteligt vil der blive foretaget en samlet konklusion, med henblik på at besvare specialets problemformulering, samt eventuelle problematikker afledt heraf og derudover potentielle overvejelser i forbindelse med det nye familieretssystem.

Metode og retskilder

Til at behandle specialets problemstilling og problemformulering, benyttes den retsdogmatiske metode, idet retstilstanden for samarbejdsskikane beskrives. Retsdogmetri er den del af retsvidenskaben, som beskæftiger sig med den gældende ret. Det vil sige at den retsdogmatiske metode er en samlet gruppe af juraens praktiske discipliner og som altid beskæftiger sig med værende problemstillinger inden for den gældende ret.

Det er vigtigt at fremhæve, at ikke to sager om samarbejdsskikane er ens, idet retten skal tage hensyn til sagens konkrete oplysninger, og dermed er dommene også individuelt begrundede. Det kan derfor være svært at sammenligne de forskellige sager på området og dermed fastsætte en klar linje for retspraksis på området. Retspraksis er den primære retskilde, da domme og afgørelser foretages, på baggrund af gældende lovgivning.

Samværssager afgøres i statsforvaltningen og er forældrene ikke enige i afgørelsen, kan de indsende en klage til statsforvaltningen, som sender sagens oplysninger videre til ankestyrelsen. Når retten skal træffe afgørelser omkring børn i det hele taget, hvad enten det er bopæl, forældremyndighed eller lignende, skal retten afveje forholdene i den specifikke situation. Dette er ret typisk for den juridiske

metode, idet der ofte skal foretages egentlige skøn ud fra fastsatte rammer. Der skal tages hensyn til barnets alder og modenhed, barnets tilknytning til forældrene, barnets trivsel og barnets geografiske tilknytning og lignende. Dette er med til at give uensartede udfald i de forskellige sager om eventuel ophævelse af fælles forældremyndighed eller ændring af barnets bopæl, og dermed og et afvekslende billede af, hvordan praksis er på området. Men idet at regeringen og socialdemokratiet har indgået en aftale om ændring af hele familiesystemet, vil der sandsynligvis blive flere regelmæssige og ensartede udfald, såfremt sagerne kommer til familieretten. Dog er planen med denne systemændring, at sagerne slet ikke skal nå at eskalere og dermed bremses og afgøres i opløbet.

Til at belyse den gældende lovgivning på familieområdet, tager specialet udgangspunkt i Forældreansvarsloven, som den primære retskilde. Derudover anvendes forarbejderne til denne lov, idet forarbejderne giver et vigtigt billede af, hvad formålet med lovgivningen er og kan danne grobund for yderligere fortolkning og forklaring, dog ikke med samme værdi som den egentlige lovformulering, da der kan være tale om bemærkninger.

Ydermere vil der blive anvendt retspolitik, da der endnu ikke er fremsat lovforslag, om hvorledes Regeringen og Socialdemokratiets aftale om det nye familieretssystem skal indføres. Og da den retsdogmatiske metode kun beskæftiger sig med gældende ret, finder den retspolitiske metode anvendelse, for at afklare de retspolitiske tiltag.

Til at fremhæve gældende ret på området for børnebortførelser, anvendes Haagerbørnebortførelseskonventionen, som primær retskilde, herunder ligeledes børnebortførelsesloven, Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Europarådskonventionen. Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Europarådskonventionen er gennemført i dansk lovgivning, ved indførelsen af Børnebortførelsesloven og derudover er Haagerbørnebeskyttelseskonventionen gennemført i dansk lov i Haagerbørnebeskyttelseskonventionsloven, og denne lov gælder således kun i sager om bortførelser til Danmark og ikke fra Danmark.

Til brug for belysningen af familiesager, hvor der indgår samarbejdsskikane, vil udvalgte afgørelser blive gennemgået og diskuteret, for at give et billede af retspraksis på dette område for familiesager.

2: Det fælles ansvar

Indledende om det fælles ansvar

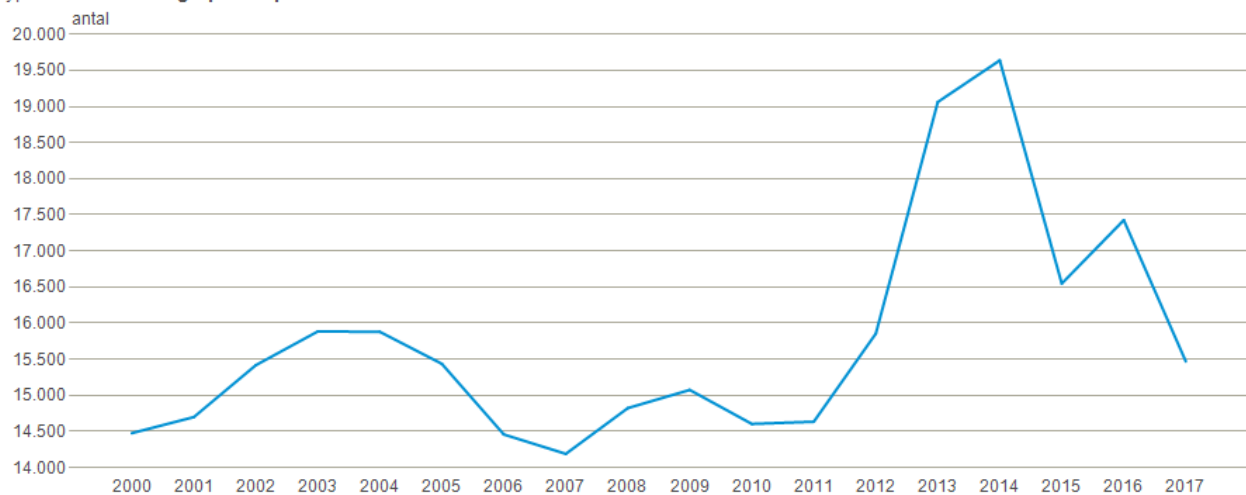
Når børn er under 18 år, er de under forældremyndighed, jf. forældreansvarslovens § 1 og værgemålslovens § 1. Det er forældremyndighedsindehavernes ansvar at drage omsorg for barnet og træffe de nødvendige beslutninger ud fra hvad der er barnets interesse og behov. Dette gælder også, i de tilfælde, hvor barnets forældre bliver skilt, såfremt de har fælles forældremyndighed. Men når familien opløses, kan det være svært at samarbejde om barnet.

Skilsmisse

Hvert år bliver familier opløst og i 2017 var tallet på 15.469 skilsmisser og opløste partnerskaber.

Skilsmisser og opløste partnerskaber

Type: Skilsmisser og opløste partnerskaber i alt

Det højst registrerede antal af skilsmisser og opløste partnerskaber, var i 2014, hvor tallet var helt oppe på 19.639. Her i blandt er der naturligvis også børnefamilier. I Danmark oplever 25.000 børn hvert år, at deres forældre skal skilles.¹ Bruddet kan være hårdt for forældrene, men de største ofre i det, må antages at være børnene, idet de ikke har noget valg. For nogle børn kan det føles som et tab, som kan sammenlignes med et dødsfald, når den ene forælder ikke længere er en fast del af dagligdagen².

¹ Björk, Anita Plesner – Når forældre går fra hinanden - en håndbog om forældreansvar, 1. udgave, 1. oplag 2015, Jurist- og Økonomiforbundets forlag.

² Björk, Anita Plesner – Når forældre går fra hinanden - en håndbog om forældreansvar, 1. udgave, 1. oplag 2015, Jurist- og Økonomiforbundets forlag.

Forældreansvarslovens opståen

I 2005 nedsatte det daværende Ministerie for familie- og forbrugeranliggender udvalget om forældremyndighed og samvær, som fik til opgave at opgradere reglerne for forældremyndighed og samvær, så de blev tidssvarende. Det overordnede formål med loven blev at sætte barnets tarv i perspektiv, så ”barnets bedste” blev fremhævet ved forældresamarbejdets aftaler og eventuelle myndigheders afgørelser. Man rettede blikket mod Norge og Sverige, for at inddrage deres regler i arbejdet, og samtidig mod FN’s konvention om børns rettigheder, som i artikel 3 fremhæver barnets tarv.

Artikel 3

1. I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.

2. Deltagerstaterne påtager sig at sikre barnet den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for dets trivsel under hensyntagen til de rettigheder og pligter, der gælder for barnets forældre, værge eller andre personer med juridisk ansvar for barnet, og skal med henblik herpå træffe alle passende lovgivningsmæssige og administrative forholdsregler.

3. Deltagerstaterne skal sikre, at institutioner, tjenester og organer med ansvar for omsorg for eller beskyttelse af børn skal være i overensstemmelse med de standarder, der er fastsat af kompetente myndigheder, særligt med hensyn til sikkerhed, sundhed, personalets antal og egnethed samt sagkyndigt tilsyn.

Udvalget foreslog, at fremtidige afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet og Artikel 3 blev implementeret i den danske lovgivning i Forældreansvarslovens § 4. Udvalget foreslog, at høringsreglen om, at børn over 12 år kunne høres, skulle ophæves, og at der i fremtiden blev taget hensyn til barnets egne synspunkter, i sager om forældremyndighed, bopæl og samvær, ud fra en konkret vurdering af barnets alder og modenhed, i henhold til forældreansvarslovens § 5, samt forældreansvarslovens § 34, hvori det fremgår, at barnets kan inddrages i sagen, ved at afholde samtaler med barnet, hvori barnets synspunkter høres og/eller afholde børnesagkyndige undersøgelser eller andet, som kan belyse barnets perspektiv. Jf. forældreansvarslovens § 34, stk. 2, skal det dog være en nødvendighed at barnet inddrages, idet det ikke må anses som værende til skade

for barnet. Forældreansvarslovens § 34, stk. 2 er baseret på artikel 12 i FNs konvention om barnets rettigheder, hvori det fremgår, at barnet altid har ret til at komme til orde i forbindelse med forhold der vedrører deres eget liv, og ligeledes at alder og modenhed ikke er det afgørende faktum for, hvorvidt barnet bør inddrages i sagen, men at håndteringen af udfordringerne og måden de inddrages på, spiller en væsentlig rolle.

Samtidig med at myndighederne forpligtede sig til at inddrage barnet i sager om forældremyndighed, bopæl og samvær, var det imidlertid frivilligt for barnet, om det ønskede at deltage og som nævnt ovenfor i forældreansvarslovens § 34, stk. 2, gjaldt forpligtelsen om at inddrage barnet ikke, hvis det formodedes at kunne være til skade for barnet, men ej heller hvis der opnåedes enighed mellem forældrene, hvis sagen angik bagateller eller hvis barnet for nyligt havde været inddraget i en sag, og at det ikke formodedes, at der var behov herfor og at barnets behov og synspunkter ikke havde ændret sig³. Udvalget påpegede endvidere, at det kunne være vanskeligt at få synspunkterne frem, hvis barnet var under 7 år, så derfor anbefalede de, at disse skulle mønstres på en anden måde, end ved at inddrage barnet i sagen.

Udvalget anbefalede ligeså, at samtaler med et barn burde afholdes af, eller hvert fald under medvirken af, kvalificerede fagfolk, som havde en indsigt og sagkundskab i barnets udvikling og behov, for at undgå, at barnets eventuelle konfliktfyldte og følelsesmæssige situation kan forværres. Idet at lovændringen ligeledes ville bevirke, at dommere skulle tale med yngre børn end de tidligere 12 år, foreslog udvalget derpå, at der skulle nedsættes en regel om, at dommeren kunne uddelegere opgaven til en børnesagkyndig, eller bede denne om at deltage i samtalen. Dette blev indført i retsplejelovens § 450c:

Samtaler med børn efter forældreansvarsloven afholdes, uden at parterne er til stede, medmindre retten bestemmer andet. Parterne skal forud for afholdelsen af samtalen orienteres om samtals karakter og betydning, medmindre det vurderes at være unødvendigt.

Stk. 2.

Retten anmoder en børnesagkyndig om at afholde samtalen.

---

³ Forældreansvarsloven - Belysning af barnets perspektiv, Justitsministeriets Forskningskontor, 2011

Stk. 3.

Inden sagen afgøres, skal parterne gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen, medmindre afgørende hensyn til barnet taler imod det.

Til spørgsmålet om hvor vidt barnet skulle delvist selvstændiggøres, foreslog udvalget således, at barnets retsstilling skulle styrkes, ved at give barnet ret til at anmode myndighederne om hjælp, hvis der var forhold omkring forældremyndighed, bopæl og/eller samvær, som barnet ikke var tilfreds med. Myndighederne forpligtede sig dermed til at indkalde forældrene til et møde om de problemer der måtte være.

Forældreansvarsloven har, i sin nuværende form, til hensigt at støtte forældrene i selv, at kunne samarbejde og ikke at der blot træffes juridiske afgørelser. Loven sender et klart signal om, at selv efter samlivets ophør, har forældrene et fælles ansvar for barnet. Det vil hermed sige, at Statsforvaltningen kun skærer igennem, hvis forsøget på samarbejde om barnet, ikke bærer frugt.

Definitionen af barnets bedste

Begrebet ”barnets bedste” stammer fra FNs børnekonventions Artikel 3, hvoraf det fremgår at barnets tarv kommer i første række, ved alle foranstaltninger der vedrører børn. Begrebet er ligeledes indarbejdet i dansk lov, i Forældreansvarslovens § 4. Begrebet skal ud fra forarbejderne til Forældreansvarsloven forstås, således at afgørelser skal træffes ud fra hvad der er bedst for det enkelte barn i den enkelte situation⁴.

De forskellige deltagerstater i FNs Børnekonvention, i daglig tale ”Konventionen om barnets rettigheder” påtager sig ansvaret for at sikre barnet beskyttelse om omsorg, som måtte være nødvendigt for at barnet trives i sine omgivelser. Der skal, i alle forhold der vedrører barnet, tages hensyn til barnets egne synspunkter, alt efter alder og modenhed, jf. § 5 i Forældreansvarsloven. Konventionen kræver, at barnet bliver hørt og inddrages i de forskellige sager, såfremt det er i overensstemmelse med barnets alder og modenhed, jf. Art. 12, hvilket ligeledes fremgår af Forældreansvarslovens § 34 og ligeså omkring barnets initiativret i § 35, hvoraf det fremgår at et barn over 10 år, kan anmode Statsforvaltningen om, at indkalde barnets forældre til et møde om forældremyndighed, bopæl og samvær.

---

⁴ Björk, Anita Plesner, Når forældre går fra hinanden – en håndbog i forældreansvar, 1. udgave, 1. oplag, 2015, Jurist- og økonomforbundets forlag.

Fælles forældremyndighed kontra eneforældremyndighed

Som udgangspunkt har forældrene fælles forældremyndighed, ud fra forældreansvarslovens regler, idet barnet fortsat er et fælles ansvar, også efter endt samliv, i medfør af Forældreansvarslovens § 8. Af og til ser man også at det kun er den ene forælder, som har forældremyndigheden. Dette kaldes eneforældremyndighed og kan frit aftales mellem forældrene, jf. Forældreansvarslovens § 10. Hvis den ene forælder, i forvejen har eneforældremyndighed, kan forældrene frit aftale, at forældremyndigheden skal overføres til den anden forælder, jf. Forældreansvarslovens § 13. Denne overførsel skal dog anmeldes til Statsforvaltningen for at være gyldig.

Hvis der er uenighed om forældremyndigheden, og forældrene, efter rådgivning og vejledning fra Statsforvaltningen, fortsat ikke kan blive enige, kan forældrene bede Statsforvaltningen om at sende sagen videre til retten, inden 4 uger fra sagens afslutning. Retten kan dog kun ophæve den fælles forældremyndighed, såfremt det vurderes, at forældrene ikke er i stand til at samarbejde til barnets bedste. Hvis Statsforvaltningen vurderer, at der er behov for det, kan der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndigheden, indtil sagen kommer for retten, i henhold til Forældreansvarslovens § 40.

Advokat Kirsten Reimers-Lund giver en god indikation på, hvad forældremyndighedsindehaveren kan opnå, ved at søge om den fulde forældremyndighed, i sin artikel Forældremyndighed/Forældreskab i Tidsskrift for Familie- og Arveret⁵.

”De store er, hvor barnet skal bo, hvad det skal hedde, hvilken skole det skal gå i, om det må få pas, og om det må tages med til udlandet. Beslutninger der kan tages af forældremyndighedsindehaveren alene. De små er, om barnet skal være vegetar, om det må se film forbudt for børn, om det skal sige tak for mad, om det må bande, og hvad tid det skal i seng. Beslutninger den forælder, der aktuelt har barnet hos sig, træffer uanset, om forælderen har del i forældremyndigheden eller ej. ”

Ved fælles forældremyndighed, skal større væsentlige beslutninger om barnet, træffes i fællesskab, jf. Forældreansvarslovens § 3, mens den forælder der er nærmest i en given situation, træffer de

---

⁵ Tidsskrift for Familie- og Arveret 2007.78

daglige beslutninger. Det fremgår af nedenstående skema⁶, hvorledes der sondres mellem væsentlige og dagligdagens beslutninger:

Fælles:	Bopælsforælder:	Samværsforælder:
<ul style="list-style-type: none"> • Værgemål • Væsentlig medicinsk behandling og væsentlige indgreb • Skolevalg, videreuddannelse • Skolefritidsordning • Risikobetonet fritidsaktivitet • Flytning udenlands, herunder flytning til Grønland og Færøerne • Navnevalg • Religiøse forhold • Pas 	<ul style="list-style-type: none"> • Direkte daglig omsorg • Daginstitution • Fritidsaktiviteter • Flytning indenlands • Skolepsykolog • Børnesagkyndig rådgivning 	<ul style="list-style-type: none"> • Afgørelser, der relaterer sig til samvær – direkte omsorg • Fritidsaktiviteter

Det vil sige at, ved eksempelvis risikobetonede fritidsaktiviteter, såsom dykning, rappelling, motocross og lignende, skal begge forældre tage del i beslutningen, mens beslutningen om mere almindelige sportsgrene, som fodbold, håndbold og gymnastik, kan træffes af den forælder, som har barnet hos sig, på tidspunktet for udøvelsen, afledt af Forældreansvarslovens § 2.

Skolevalg og valg af SFO, skal ligeledes besluttes i fællesskab, mens valg af daginstitution for de mindre børn, kan træffes af bopælsforælderen alene, jf. skemaet ovenfor.

---

⁶ Vejledning nr. 9047 af 24/01/2017 - Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl.

Det må ligeledes antages, at hvis der skal foretages væsentlige ændringer i et barns udseende, såsom større ændringer i frisuren eller huller i ørerne, bør man træffe beslutningen i fællesskab med den anden forælder. Derudover skal begge forældre også være enige om, både udstedelse af pas og navneændring til barnet. I tilfælde af, at den ene forælder nægter at underskrive ansøgningen om pas til barnet, kan kommunalbestyrelsen sende ansøgningen videre til politiet, som så kan udstede et pas, såfremt forælderen ikke har nogen reel grund til at undlade at underskrive, i henhold til Pasloven § 18, stk. 3 og 4.

De daglige beslutninger, såsom mad, tøj, legeaftaler og sengetider, kan træffes af den enkelte forælder alene. Her er den afgørende faktor blot, hos hvilken forælder barnet opholder sig hos. Bopælsforælder kan således ikke arrangere legeaftaler i samværsforældrens weekend og omvendt.

Er der tale om, at den ene forælder har den fulde forældremyndighed, skal den anden forælder således ikke inddrages i forældremyndighedsbeslutninger. Men forældremyndighedsindehaveren kan fortsat ikke bestemme, hvad der foregår af aktiviteter, når barnet er på samvær hos den anden forælder.

Barnets bopæl

I henhold til forældreansvarslovens § 17, stk. 1, 1. pkt., kan retten træffe afgørelse om barnets fremtidige bopæl, såfremt forældrene ikke kan blive enige herom. For at kunne træffe afgørelse om barnets bopæl, er det en forudsætning, at begge forældre har del i forældremyndigheden, altså såkaldt fælles forældremyndighed, da der ikke kan træffes afgørelse om, at barnet skal have bopæl hos den forælder, som ikke har del i forældremyndigheden.

Når der, efter anmodning fra den ene forælder, jf. forældreansvarsloven § 17, stk. 2, skal træffes afgørelse om bopæl, er det vigtigt at statsforvaltningen ser på den konkrete sag fra barnets perspektiv, idet afgørelsen skal falde ud til det enkelte barns bedste, samt barnets behov for ro og stabilitet.

Jf. varslingspligten i forældreansvarslovens § 18, har bopælsforælderen pligt til at varsle den anden forælder om, at barnet skal flytte adresse. Den anden forælder skal således underrettes om dette, senest 6 uger inden flytningen finder sted. Dette gælder både ved fælles forældremyndighed og hvis den ene forælder har forældremyndigheden alene. Formålet hermed er at tilskynde, at forældrene briefer hinanden om barnet, således at samværsforælderen har mulighed for at tilrettelægge det fremtidige samvær og bevare kontakten som hidtil. Herved er der også mulighed for, for

samværsforælderen, at indbringe spørgsmålet om flytningen for statsforvaltningen, såfremt at denne forælder er imod flytningen og ønsker at beholde barnet i sine vante rammer, og eventuelt anmode om at bopælen overgår til samværsforælderen, ved en midlertidig afgørelse om hvor barnet skal bo, indtil retten træffer afgørelse herom⁷.

Hvis den ene forælder ønsker at flytte barnet med til udlandet, og forældrene er uenige herom, kan retten ligeledes træffe afgørelse herom, jf. forældreansvarslovens § 17, stk. 1, 2. pkt. Varslingpligten giver ligeledes samværsforælderen mulighed for at anmode statsforvaltningen om en midlertidig afgørelse om bopæl eller forældremyndighed, således at barnet bliver i Danmark, indtil tvisten er afgjort ved dom.

Hvis den forælder, som har barnet hos sig, alligevel rejser til udlandet med barnet, inden der er truffet afgørelse om hvorvidt barnet må tage med til udlandet, hvad enten der er tale om ferie eller fremtidig bopæl, er der tale om en børnebortførelse, og barnet kan kræves udleveret efter Haagerkonventionen af 1980, som omhandler de civilretlige virkninger af internationale bortførelser af børn, dersom der er tale om at barnet er rejst til et land, som Danmark har en samarbejds- og udleveringsaftale med. Børnebortførelse vil blive gennemgået nedenfor i afsnit 5.

Samvær

I henhold til Forældreansvarslovens § 19, stk. 1 og 2, fremgår det, at et barn har ret til begge sine forældre. Derved forstås, at barnet har ret til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos. Det er forældrenes fælles ansvar at opretholde samvær med samværsforælderen og ligeledes har de et fælles ansvar for transporten til og fra samvær.

I medfør af Forældreansvarslovens § 19, stk. 3, kan samværsforælderen anmode om samvær med barnet, men i de tilfælde hvor der er uenighed om samværet, kan forældrene anmode statsforvaltningen om en afgørelse herom, jf. Forældreansvarslovens § 21. Det er vigtigt at fremhæve, at bopælsforælderen ikke kan anmode om samvær, idet den anden forælder ikke kan tvinges til samvær, imod dennes ønske, jf. vejledning om samvær⁸. Her er i stedet tale om at bopælsforælderen

---

⁷ Vejledning nr. 9047 af 24.01.2017

⁸ Vejledning nr. 10397 af 28/08/2015

gør brug af en initiativret, for at forsøge at fastsætte et samvær med den anden forælder, jf. Forældreansvarslovens § 19, stk. 4. Samvær fastsættes altid ud fra en konkret vurdering af, hvad der er bedst for barnet, i henhold til § 21, stk. 2.

Er der en igangværende forældremyndighedssag, bopælssag eller lignende, kan statsforvaltningen træffe afgørelse, om midlertidigt samvær, mellem barnet og den forælder, som ikke har bopælen, i henhold til forældreansvarslovens § 29. Denne afgørelse er gældende indtil der foreligger en ny aftale eller afgørelse om samvær, jf. stk. 2.

Har barnet næsten ingen eller slet ingen kontakt med den anden forælder, kan denne indsende en anmodning til statsforvaltningen og de skal så hurtigst muligt, og inden 3 uger fra anmodningen er modtaget, træffe en afgørelse om en midlertidig fastsættelse af kontaktbevarende samvær, jf. § 29a. Denne regel er indført, for at sikre, at barnet ikke mister kontakten med den anden forælder, og den blev indført ved den såkaldte ”Skilsmissepakke”, som folketinget vedtog i foråret 2015.

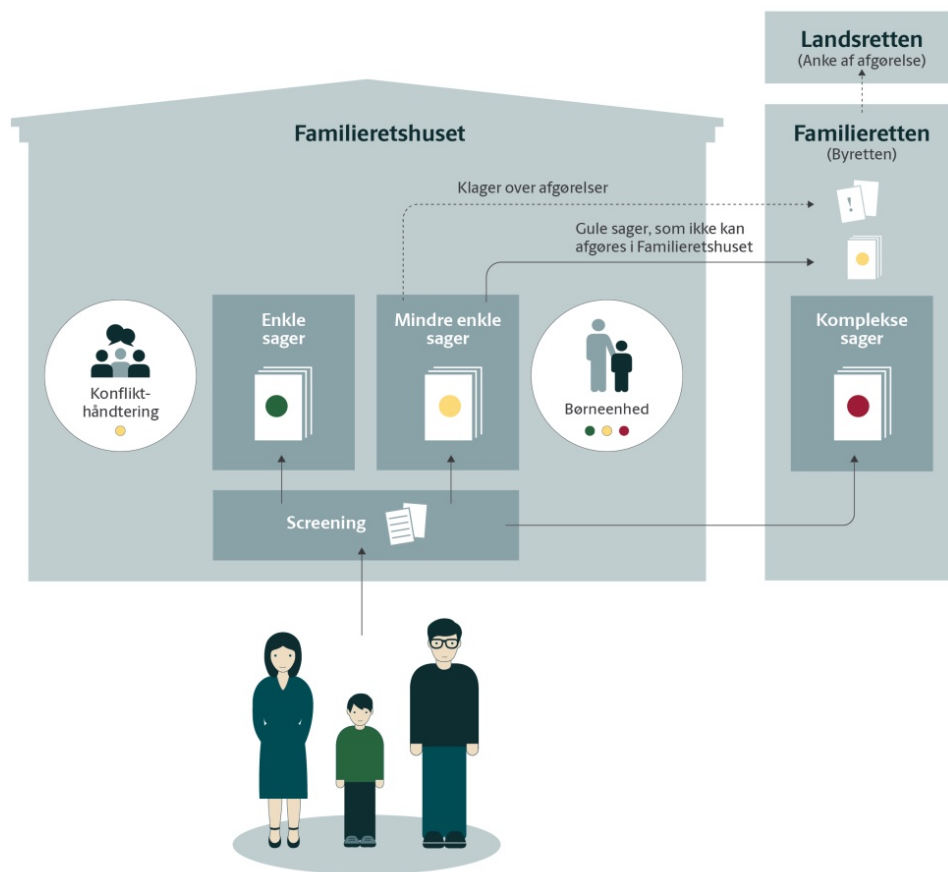
3: Det nye familieretlige system⁹

Den 27. marts 2018 landede regeringen (Liberal Alliance, Venstre og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokratiet en aftale om et nyt og samlet familieretssystem.

Formålet med det nye, enstrengede system er at samle behandlingen af familiesager i et hus og samtidig gøre det gennemskueligt og forudsigeligt for familierne. Fokus ligger på barnet og dets behov, samtidig med at barnets skal skånes for unødigt overlast, ved at skulle trækkes igennem gentagne og langtrukne sager. Dertil oprettes en børneenhed, som sikrer at barnet har sin egen indgang til systemet, hvor barnets trivsel igennem hele sagsprocessen er i centrum og barnets kontakt med systemet, begrænses til en eller meget få fagpersoner. Den overordnede målsætning er, at det nye system skal danne rammen for et sagsforløb, som tilpasses den enkelte familie¹⁰.

---

¹⁰ Tema 1 – Kompetencer i det nye system – www.socialministeriet.dk

11

3 spor

I Familieretshuset, som er indgangen til det nye samlede familieretssystem, bliver sagerne, ved modtagelsen, visiteret og screenet som det første, for at målrette behandlingen og sagens videre forløb til hver enkelt familie. Systemet opbygges således, at når familierne henvender sig til Familieretshuset, bliver de, som overfor beskrevet, screenet og herefter vurderes det om familien skal på grønt, gult eller rødt spor:

- Grønt spor: Dette er det ”fredelige” spor, hvor der hovedsageligt vil blive registreret aftaler, som forældrene i fællesskab har indgået, uden systemets indtræden.
- Gult spor: Dette spor vil hovedsageligt håndtere sager om adoption, børnebidrag, ægtefællebidrag, og opløsning af ægteskaber, og selvfølgelig også familiesager med uenighed

¹¹ Mai Mercado: Skilsmissebørnene kommer i centrum med nyt system - 27-03-2018

om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. Med fokus på familiesagerne, kan der her være brug for støtte og konflikthåndterende værktøjer til, at få samarbejdet til at fungere. Disse sager kan både afsluttes ved forlig, men også ved afgørelser, truffet i Familieretten.

- Rødt spor: Højkonfliktsager, hvor samarbejdet er præget af store problemer, hvor forældrene og dermed barnet har brug for hjælp. Her er det, som udgangspunkt retten der træffer afgørelse, idet uenigheden mellem forældrene er stor.

Ved et tættere samarbejde med Retten, er det også partiernes ønske, at domstolene skal inddrages på en anden måde end hidtil, idet at de indgribende afgørelser skal træffes ved dom i Familieretten. Hidtil har Statsforvaltningen kunne træffe afgørelse i samværsspørgsmålet, mens kun forældremyndighed og bopæl, kunne indbringes for retten.

Samtidig er det også planen, at der skal skabes et bånd mellem det familieretlige og det sociale system, således at der kan sættes hurtigere ind, hvis det formodes at et barn mistrives. I helt særegne situationer, vil kommunen selv kunne rejse en sag i Familieretshuset, hvis de får kendskab til et barns mistrivsel¹². Dette kaldes egen-drifts-beføjelsen og kan vise sig nødvendigt, hvis forældrene f.eks. fastholder en samværsordning, som er åbenbart skadelig for barnet og dets udvikling, eller forældremyndighedsindehaveren ikke opsøger den fornødne hjælp til at opnå en bedre ordning for barnet, eksempelvis ved at nægte kommunale tiltag, som er nødvendig, for at støtte barnets trivsel og udvikling¹³.

Ved at forbinde disse myndigheders samarbejde yderligere, vil man undgå gentagne og sideløbne sager ved forskellige myndigheder, og dermed hindre, at familier skal give de samme oplysninger gentagne gange. Planen er, at alle relevante oplysninger, skal samles først i forløbet, hvilket vil sætte tempo i sagerne op, møde familiernes behov så tidligt som muligt og dermed skåne dem mest muligt. Samtidig skal der, som hovedregel i rødt spor, foretages sagkyndige undersøgelser, for at belyse forældrenes evne til at drage omsorg for barnet og/eller deres individuelle evne til at indgå i et samarbejde med den anden forælder om barnets fremtidige trivsel, således at barnet sikres de bedst mulige vilkår.

---

¹² Tema 8 - Samarbejde og koordinering mellem Familieretshuset og de sociale myndigheder – www.socialministeriet.dk

¹³ Tema 8 - Samarbejde og koordinering mellem Familieretshuset og de sociale myndigheder – www.socialministeriet.dk

Udover de nye tiltag ved den familieretlige sagsbehandling, ønsker Regeringen og Socialdemokratiet også at der indføres en såkaldt refleksionsperiode¹⁴, når et forældrepar, med børn under 18 år, anmoder om skilsmisse. På nuværende tidspunkt, kan man praktisk talt blive skilt med det samme, så længe man begge underskriver med sit Nem-ID. Men for at forsøge på at skåne børnene, som oftest vil blive påvirket af forældrenes skilsmisse, indfører man refleksionsperioden på 3 måneder, hvor forældrene kan blive tilbudt et forløb, hvor de sammen kan arbejde på at forstå barnets reaktionsmønster i skilsmissen og samtidig arbejde med deres egen relation, så de i fællesskab kan støtte barnet, i dets reaktion på bruddet¹⁵. De tilbydes ligeså, børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling. Ovenstående tilbud gives selvsagt også til ugifte samlevende med børn, som vælger at ophæve samlivet.

Den 3 måneder lange refleksionsperiode indføres af hensyn til barnet, og partierne ønsker med denne løsning, at barnet langsomt vænner sig til den nye hverdag, uden at blive taget ud af de vant rammer. Derfor kan der ikke søges om, at få bopælen tillagt i den nævnte periode og dermed er begge forældre bopælsforældre i refleksionsperioden, så barnet ikke bliver kastebold i en forhandlingssituation¹⁶. De såkaldte ”direkte skilsmissegrunde”, såsom utroskab, bigami, vold, børnebortførelse samt 2 års adskillelse på grund af uoverensstemmelser, gælder dog fortsat, og i sager som disse, vil de som oftest blive henvist til det røde spor, af hensyn til barnet, for at yde mest mulig støtte til dem¹⁷.

Familieretshuset

Partierne ønsker ligeledes at oprette et Familieretshus¹⁸, hvis mål er at fokusere på forældrenes samarbejde, for at deres fælles barn skal trives, således at de selv bibeholder ansvar for at finde en fælles løsning, som begrænser barnets belastning. Dette vil formentligt, på længere sigt, begrænse antallet af nye sager, for den givne familie. I Familieretshuset vil der være fast, kvalificeret personale til at behandle de mange forskellige former for familieretlige sager. Personalet skal desuden styrkes, ved at efteruddanne de forskellige faggrupper. Familieretshusets personale vil hovedsagligt være børne- og familiefaglige medarbejdere, som har en konfliktnedtrappende tilgang til sagerne og

---

¹⁴ Tema 16 – Refleksion ved skilsmisse – www.socialministeriet.dk

¹⁵ Tema 16 – Refleksion ved skilsmisse – www.socialministeriet.dk

¹⁶ Tema 16 – Refleksion ved skilsmisse – www.socialministeriet.dk

¹⁷ Tema 16 – Refleksion ved skilsmisse – www.socialministeriet.dk

¹⁸ Tema 1 – Kompetencer i det nye system – www.socialministeriet.dk

samtidig har fokus på det enkelte barns trivsel. Udover disse, vil der samtidig være kontorpersonale, til at varetage registrering af de forskellige sager og aftaler der bliver indgået mellem forældrene, jurister samt uddannede konfliktmæglere¹⁹.

Familieretten

Familieretten skal bevare retssikkerheden og træffe afgørelser i de mest komplicerede sager, hvor det ikke først, med vejledning og rådgivning i Familieretshuset, er lykkedes forældrene at komme frem til en fælles løsning, som vil være bedst for deres barn. Samtidig vil der være en mere forenklet adgang til Familieretten, så familierne får en oplevelse af et mere sammenhængende forløb. Dette sammenhængende forløb skal være med til at sikre, at sagen kommer hurtigere igennem systemet, så ingen, og særligt ikke barnet, lider overlast²⁰.

Familieretshusets administrative personale fremsender sagens informationer til Familieretten, som gengiver det hidtidige forløb, så det ikke bliver nødvendigt for Familieretten og den implicerede familie, at begynde forfra med sagsbehandlingen og indhentning af udtalelser, undersøgelser etc.²¹

Familierettens personale består af lokale byretsdommere, med erfaring og kompetencer på det familieretlige område og samtidig vil der være børnefagligt personale til at varetage samtaler med børn i Familieretten, om nødvendigt. Byrettens eget kontorpersonale kommer ligeledes til at varetage dele af det administrative, som følge af disse sager.

Familieretten skal desuden også håndhæve fuldbyrdelse af afgørelser og ligeledes aftaler om forældreansvar. Klager behandles ligeså af Familieretten, og derved skal familieområdet fjernes fra ankestyrelsen, statsforvaltningen nedlægges og det familieretlige område fjernes helt fra fogedretten. Ved at fjerne det familieretlige område fra fogedretten, vil partierne rette fuldbyrdelsen af samvær/hjemgivelse imod forælderen, fremfor at rette det mod barnet. Sådan som systemet er nu, vil et barn blive udsat for oplevelsen af at blive udleveret til den anden forælder, med magt, idet forælderen kan kontakte fogedretten, hvis udleveringen ikke har fundet sted. Skulle det, efter det planlagte systems ikrafttræden, være nødvendigt at hente et barn til eller fra samvær, skal vurderingen, foretages af en kommunal repræsentant med børnesagkyndig erfaring, så fuldbyrdelsen

---

¹⁹ Tema 1 – Kompetencer i det nye system – www.socialministeriet.dk

²⁰ Tema 9 – Overgangen til Familieretten – www.sovialministeriet.dk

²¹ Tema 9 – Overgangen til Familieretten – www.socialministeriet.dk

sker så skånsomt som overhovedet muligt²². Fremgangsmåden for afhentningen vil foregå ved, at den forælder, som tilbageholder barnet, kortvarigt vil blive frihedsberøvet et andet sted end hvor barnet befinder sig, mens den anden forælder afhenter barnet²³. Dommeren lægger stor vægt på den børnesagkyndige vurdering af, om det er bedst for barnet, at der sker fuldbyrdelse eller om sagen bør hjemvises til fornyet vurdering. Udover dette tiltag, vil tvangsbøder i forbindelse med tilbageholdelse blive forhøjet, så der er en reel chance for, at det vil påvirke forældrenes adfærdsmønster i samarbejdet²⁴.

Familieretten skal samtidig vurdere, om sagen skal hjemvises til fornyet børne- og familiefaglig behandling i Familieretshuset, med en grundigere undersøgelse i det røde spor, og dernæst i Familieretten, for at opnå en eventuel ny afgørelse²⁵.

Børneenheden

Som noget nyt, oprettes der en såkaldt børneenhed, som skal figurere som barnets egen indgang til Familieretshuset²⁶. Formålet med denne børneenhed bliver at tage imod barnet, i begyndelsen af et sagsforløb, for at skabe tryghed for barnet, samt fokus på barnets trivsel og barnets egne ønsker til fremtidens hverdag i forbindelse med forældrenes brud. Dette kan f.eks. være ønsker til bopæl eller samværsordning. Barnet tilknyttes sin egen kontaktperson, som vil følge barnet gennem sagens forløb og dette kræver ikke samtykke fra forældrene. Hvis børneenheden vurderer, at der er behov for særlig støtte til barnet, kan kontaktpersonen støtte barnet, når forældrenes konflikt er for meget at håndtere. Det vil samtidig være denne kontaktperson, som kan vejlede barnet omkring udnyttelsen af dennes initiativret og ligeledes inddrage barnets synspunkter i højkonfliktsager, for at flytte forældrenes fokus fra deres egen indbyrdes konflikt og hen på barnets trivsel, og dermed, forhåbentligt, at opnå fælles løsninger. Hensigten med at inddrage barnet i sagens er, dels at tage hånd om barnet i dets nye hverdag, men også at understøtte de grundlæggende principper i lovgivningen om, at barnet skal inddrages i en sag der vedrører barnet, jf. Forældreansvarslovens § 34, idet afgørelser om barnet, i form af forældremyndighed, bopæl og samvær, kan have stor betydning for barnets trivsel. Anskueliggørelsen af barnets behov og ønsker vil fortsat ske gennem samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser eller lignende, som kan belyse barnets perspektiv. Samtidig vil der

---

²² Tema 19 – Fuldbyrdelse i Familieretten – www.socialministeriet.dk

²³ Tema 19 – Fuldbyrdelse i Familieretten – www.socialministeriet.dk

²⁴ Tema 19 – Fuldbyrdelse i Familieretten – www.socialministeriet.dk

²⁵ Tema 19 – Fuldbyrdelse i Familieretten – www.socialministeriet.dk

²⁶ Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

blive fokuseret på at oplyse barnet om dets egne rettigheder og hvilke muligheder der er for hjælp og støtte til at være i processen. Dette kan foregå gennem tilbud om rådgivning, ret til bisidning, børnegrupper, individuelle samtaler og en separat telefonlinje, som retter sig udelukkende til børn og rådgivningen af dem²⁷.

Ydermere skal samspillet mellem Familieretshuset og de sociale myndigheder spille en væsentlig rolle, idet der, efter sagens afslutning, kan være behov for opfølgning på barnet. Det kan være, hvis barnet ikke trives i den prøveordning, der er oprettet omkring samværet med samværsforælderen, eller barnet ikke trives med bopæl hos bopælsforælderen. Det er hovedsagligt i sager i det røde spor, at sådanne prøveordninger vil komme på tale, men der kan samtidig også være behov for opfølgning af børn og deres trivsel, i sager i både grønt og gult spor. Som noget nyt, kan Familieretshuset tage en sag op, af egen drift, f.eks. hvis de modtager en underretning fra kommunen, om at et barn ikke trives²⁸.

Det vil ikke være obligatorisk, at barnet skal trækkes igennem samtlige tilbud i børneenheden. Nogle børn kan måske nøjes med en enkelt samtale med en børnesagkyndig rådgiver på den telefoniske rådgivningslinje, mens et andet barn har behov for tilknytning til en fast kontaktperson, som kan yde en særlig støtte, hvis forældrenes konfliktniveau er meget højt, eller ligefrem har sociale udfordringer, som følge af forældrenes brud.

Børneenhedens tilbud vil primært være rettet mod børn, som er ældre end 6 år, idet de mindre børn, som er særligt udsatte på grund af forældrenes konflikt, oftest vil skulle hjælpes på en anden måde, som f.eks. ved at kommunen tilknytter en form for pædagogisk støtte i hjemmet eller som på anden måde skal støttes i hverdagen²⁹.

Ved oprettelsen af Børneenheden, forventes det ligeledes, at barnets initiativret vil blive styrket, idet barnet, med sin egen indgang til systemet, vil blive mødt af professionelt personale med børnesagkyndig erfaring, som skal tilbyde barnet, den fornødne hjælp og støtte. Samtidig vil det store fokus på konflikthåndteringen i Familieretshuset, give anledning til et mere samlet sagsforløb med en relevant opfølgning på familiens videre samarbejde, og dermed følge barnets trivsel.

---

²⁷ Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

²⁸ Tema 8 - Samarbejde og koordinering mellem Familieretshuset og de sociale myndigheder – www.socialministeriet.dk

²⁹ Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

Det er vigtigt at understrege, at det at forløbet rettes mod familien som helhed, ikke, på nogen måde, må føre til at barnet ansvarliggøres for sagens udfald³⁰, og derfor er det også vigtigt, at der fokuseres nøje på forældrenes samarbejde og evnen dertil. Derudover er det også vigtigt, at barnet føler sig trygt i det nye system, idet det ofte er en meget uvant situation for barnet. Derfor skal barnet oplyses nøje om retten til at have en bisidder med, som kan gøre barnet trygt og støtte barnet gennem sagens forløb og videre færd. Dog kan der være tilfælde, hvor den ene forælder vil anse det som en interessekonflikt, hvis bisidderen er en voksen fra barnets nære netværk, og her vil barnet kunne tilbydes en professionel bisidder fra bisidderkorpset, som hører under Børns Vilkår. Der kan også være tilfælde, hvor Familieretshuset vurderer, at den medbragte bisidder ikke kan medvirke eller i særlige tilfælde, at omstændighederne foreskriver, at barnet ikke må have en bisidder med, men dette hviler på en konkret vurdering i hver enkelt sag. Oftest kan bisidderen være barnets kontaktperson, fra Familieretshuset.

Rådgivningslinjen, er en anonym telefonlinje, som barnet kan benytte, hvis de har svært ved at tackle situationen omkring deres forældres brud. Her vil barnet blive mødt af erfarent børnesagkyndigt personale, som kan tale med dem, om de tanker og følelser der måtte være. Tilbuddet er åbent, hvilket vil sige, at børn, hvis forældre ikke har en sag hos Familieretshuset, ligeledes kan anvende dette tilbud³¹.

Sidst, men ikke mindst, kan der tilbydes børnegrupper til barnet under sagens forløb. Disse vil blive sammensat efter alder. Ofte kan børn føle sig ret ensomme og oversete i forældrenes skilsmisse, ganske vidst uden at det er forældrenes hensigt, men ved at barnet får mulighed for at møde og tale med andre børn, i samme situation, og samtidig vende tanker, følelser og erfaringer med hinanden, kan barnet få en følelse af, at det ikke er alene, hvilket kan gøre det lettere at håndtere de udfordringer, som forældrenes brud medfører³².

Delt familie, økonomi og bopæl

Som det er nu, er udgangspunktet at børne- og ungeydelsen udbetales til barnets mor og dette sker 4 gange om året, jf. børne- og ungeydelseslovens § 4. Hvis barnet har bopælsadresse hos faderen, er

---

³⁰ Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

³¹ Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

³² Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

det selvskreven, at det er faderen, der får udbetalt børne- og ungeydelsen, jf. § 4, stk. 2. Hvis barnet bor lige meget hos hver forælder, vil udbetalingen af ydelsen ske til den forælder, hos hvem barnet har bopæl, og dermed folkeregisteradresse hos, jf. § 4, stk. 4. Da det er blevet mere end almindeligt, at barnet bor lige meget hos begge forældre, altså en såkaldt 7/7-ordning, har partierne indført, med det nye familiesystem, at børne- og ungeydelsen kan deles lige mellem forældrene, således at begge forældre hver, får udbetalt halvdelen af ydelsen. Dog kan forældrene frit selv aftale, at det kun er den ene forælder, som skal have børne- og ungeydelsen udbetalt og samtidig har den forælder, som besidder en samværsafgørelse og dermed kan dokumentere, at barnet bor mest hos ham eller hende, ret til at få hele beløbet udbetalt³³.

Udover de delte økonomiske forhold, kan forældre, som er enige herom, dele bopælen over barnet. Det vil sige at barnet får 2 adresser. Dog har det kun betydning for forældrene, da et barn ikke kan have bopæl 2 steder, jf. CPR-lovens § 8, lige meget om barnet bor lige meget hos hver forælder, jf. stk. 3. Dette nye tiltag kommer, for at imødegå ønsket om, at det ligeværdige forældreskab anerkendes. Den delte bopæl vil dog ikke have nogen betydning i forbindelse med anden lovgivning, idet barnet stadig kun har 1 folkeregisteradresse, og dette kan så have betydning i den forbindelse, hvor barnets 2 bopælsadresser ligger på hver sin side af landegrænsen, idet folkeregisteradressen er afgørende for, hvilket lands lovgivning der finder anvendelse, i tilfælde af eventuelle tvister om barnet³⁴. Forældrene kan til enhver tid ophæve den delte bopæl, og dermed får barnet bopæl på den adresse som er oplyst i folkeregisteret. Er den anden forælder uenig heri, kan denne anmode om at få ændret barnets bopæl ved en afgørelse.

Udgangspunktet er, at der skal bevares en form for status quo-situation for barnet, i forbindelse med forældrenes brud, hvis de er uenige om barnets fremtidige bopæl, således at barnet kan blive i sine vante rammer i en overgangsperiode på 2-3 måneder³⁵. Det vil dermed sige, at der ikke kan søges om at få barnets bopæl tillagt i de første 3 måneder efter bruddet, i medfør af refleksionsperiodens regler.

Hvis forældrene er uenige om den fremtidige bopæl for barnet, kan de pålægges at dele barnets bopæl, indtil den såkaldte refleksionsperiode er udløbet. Formålet hermed er, at barnet får mulighed for at vænne sig stille og roligt til den nye situation, samtidig med at det bliver i de vante rammer og bevarer den vante rutine i videst mulige omfang. I situationer hvor begge forældre flytter, kan der naturligvis

---

³³ Tema 15 – Delte børnefamiliers økonomi – www.socialministeriet.dk

³⁴ Tema 18 – Delt bopæl og ro om barnet i brudsituationer – www.socialministeriet.dk

³⁵ Tema 18 – Delt bopæl og ro om barnet i brudsituationer – www.socialministeriet.dk

ikke tages dette hensyn, og man må derfor træffe afgørelse om barnets bopæl på normal vis. Der kan ligeledes være situationer, hvor det ikke er bedst for barnet at blive hos den forælder, som bliver boende i det hidtidige hjem, f.eks. i tilfælde hvor der er alkoholmisbrug, vold, seksuelle overgreb og lignende³⁶.

Denne tilvænningsperiode for barnet, er naturligvis kun i situationer, hvor forældrene er uenige om barnets fremtidige bopæl. Hvis forældrene er enige om, at den forælder som flytter fra den hidtidige familiebolig, skal have bopæl, kan de selvfølgelig frit aftale dette.

4: Samværschikane vs. samarbejdschikane

Indledende om samarbejdschikane og samværschikane

Når det nu er samarbejdschikane, som er en del af hovedoverskriften i selve specialet, så er det fordi der er stor forskel på henholdsvis samarbejdschikane og samværschikane.

I sager om forældreansvar, er det vigtigt at pointere, at forældrenes evne til at samarbejde, spiller en meget vigtig rolle, dels for selve samarbejdet, men også særligt for barnets trivsel. I sager om forældreansvar, kan der derfor blive lagt vægt på, hvem af forældrene der er bedst til at samarbejde, og dermed sikre at barnet, i fremtiden, bevarer kontakten med begge forældre³⁷. Chikanen kan komme til udtryk, ved at den ene forælder ødelægger samarbejdet til skade for barnet, hvilket kan få stor betydning i afgørelsen af barnets fremtidige bopæl og forældremyndigheden.

Samværschikane

Samværschikane udøves af bopælsforælderen i forbindelse med samværet med den anden forælder, f.eks. ved at tilbageholde barnet fra samvær, melde barnet sygt eller ved at planlægge ferier henover samværsforælderen weekend med barnet.

Efter at chikanepakken (skilsmissepakke 1) blev indført i oktober 2015, har samværsforælderen fået ret til erstatningssamvær i den efterfølgende weekend, af samme længde, som samværet skulle have været. Før chikanepakken trådte i kraft, kunne bopælsforælderen frit råde over valg af ferieuger. Det

---

³⁶ Tema 18 – Delt bopæl og ro om barnet i brudsituationer – www.socialministeriet.dk

³⁷ Björk, Anita Plesner, Når forældre går fra hinanden – En håndbog i forældreansvar, 1. udgave, 1. oplag, 2015, Jurist- og økonomforbundets forlag.

vil sige at, hvis bopælsforælderen planlagde en ferie, som gik udover samværsforælders weekend med barnet, bortfaldt samværet og dermed havde samværsforælderen ikke ret til erstatningssamvær³⁸. Med lovændringen i chikanepakken, blev det således, at fastsat eller aftalt samvær kun kan bortfalde, såfremt forældrene er enige om det eller hvis statsforvaltningen har truffet afgørelse herom, jf. forældreansvarsloven § 21a. Det vil sige, at hvis bopælsforælderen planlægger at afholde ferie med barnet, udenfor de sædvanlige ferie- og helligdagsperioder, skal forældrene være enige om dette. Og der vil ligeledes kunne kræves erstatningssamvær fra samværsforælderen.

Som nævnt ovenfor, kan samværsforælderen ligeså anmode statsforvaltningen om midlertidigt fastsat samvær, hvis denne ikke har kontakt med barnet og der ydermere ikke foreligger en samværsresolution, idet statsforvaltningen dermed kan fastsætte kontaktbevarende samvær frem til at der træffes afgørelse om en egentlig samværsaftale. Herefter kan samværsforælderen anmode fogedretten om hjælp til at få udleveret barnet, hvis udlevering af barnet ikke har fundet sted til aftalt tid.

Samarbejdschikane

Samarbejdschikane derimod, kan udøves af begge forældre, idet det omhandler chikane mod samarbejdet om barnet. Samarbejdschikane fra bopælsforælders side kan således, som ovenfor beskrevet, komme til udtryk i samværschikane, hvor bopælsforælderen, uden grund, forsøger at hindre samværet mellem samværsforælderen og barnet.

Samarbejdschikane fra samværsforælderen, kan eksempelvis komme til udtryk ved trusler mod bopælsforælderen og dennes familie, konstant opsøge og tager kontakt til familien, udenfor det fastsatte samvær, måske på trods af et eventuelt tilhold. Det kan ydermere komme til udtryk ved, at samværsforælderen forhindrer det gode samarbejde ved, gentagne gange at rette henvendelse til statsforvaltningen, kommunen og lignende med vekslende anmodninger og anmeldelser mod bopælsforælderen, eller ved at samværsforælderen tilbageholder barnet ved samværets ophør³⁹.

Ydermere kan samarbejdschikane komme til udtryk ved, at den ene forælder forsøger at vende barnet mod den anden forælder, ved at fortælle negative ting om den anden forælder. Alt dette kan sætte sit

---

³⁸ Aarup, Elisabeth – Nye regler skal dæmme op for samarbejdschikane, Nyt fra ankestyrelsen nr. 3 2016.

³⁹ Vejledning nr. 9047 af 24.01.2017 – Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl

negative præg på samarbejdet og går i sidste ende udover barnet. Dette kaldes forældrefremmedgørelse, og viser sig ved, at den ene forælder gentagne gange påvirker barnet med negative holdninger og udsagn om den anden forælder, eller ved at få barnet til at føle, at den fremmedgørende forælder er afhængigt af at barnet er hos denne hele tiden, og dermed tilsidesætter egne behov for at ”passe på” den forælder.

Der findes 2 typer af forældrefremmedgørelse, den ubevidste og den bevidste⁴⁰:

Ubevidst forældrefremmedgørelse: Denne form er den mest udbredte, da den ofte ses i forbindelse med et konfliktfyldt samlivsophør. Her vil barnet ofte tage parti for den forælder, som er blevet forladt, for at passe på denne. Samtidigt har børn ofte store ører, hvilket gør, at de overhører samtaler, hvor forælderen udtrykker sig i negative vendinger, bevidst som ubevidst eller hvis forældrene skændes foran barnet.

Bevidst forældrefremmedgørelse: Denne form er en bevidst følelsesmæssig manipulation af barnet, som samtidig er den mest skadelige, idet den fremmedgørende forælder bevidst forsøger at vende barnet mod den anden forælder, ved at tale i negative vendinger og eventuelt inddrager barnet i voksenforhold, som egentlig kun vedkommer de voksnes indbyrdes forhold. Samtidig kan det ske ved at den fremmedgørende forælder sætter tanker i hovedet på barnet, som så bliver bange for den anden forælder, uden nogen egentlig grund eller ved langt grovere tilfælde, hvor den fremmedgørende forælder kommer med uberettigede anklager om vold, seksuelle overgreb eller lignende, mod den anden forælder. Dette er meget grove beskyldninger, i tilfælde hvor de er usande, og kan dermed gøre unødigt skade på både barn og den anklagede forælder.

Lovændringen i Forældreansvarsloven

For at komme, særligt samværschikanen til livs, vedtog et enigt Folketing, Lov nr. 270 af 25/03/2015, Lov om ændring af Forældreansvarsloven og Retsplejeloven (Imødegåelse af samværschikane), som trådte i kraft 1. oktober 2015. Blandt andet blev følgende ændringer blev indsat i Forældreansvarsloven:

---

⁴⁰ Børn som våben - forældrefremmedgørelse, på <https://børnsomvåben.dk/psykologi/foraeldrefremmedgoerelse/> (besøgt 15. maj 2018) - Internetside

Bortfald af samvær - § 21a

For at undgå sager om gentagne manglende udlevering, på grund af tilbageholdelse, indførte man, at samvær kun ville bortfalde i de tilfælde hvor forældrene er enige herom eller hvis Statsforvaltningen eller Fogedretten har afgjort det jf. § 21 eller 29, stk. 3 eller Retsplejelovens § 536, stk. 4.

Kontaktbevarende samvær – 29a

For at undgå lange intervaller, hvor barnet er adskilt fra samværsforælderen, indførte man kontaktbevarende samvær, som har til formål at opretholde kontakten mellem barn og samværsforælder. Den forælder, som ikke har samvær med barnet, kan dermed anmode om samvær, og såfremt der slet ikke er kontakt, skal Statsforvaltningen, efter anmodning fra samværsforælderen, træffe afgørelse om midlertidigt samvær, kaldet kontaktbevarende samvær, som så vil være gældende frem til at der forligger en egentlig samværsaftale.

Mødepligt – 31a, stk. 2

Når en forælder anmoder om henholdsvis forældremyndighed i henhold til §§ 11, 14, 15 og 15 a, om barnets bopæl efter § 17 og/eller om samvær m.v. efter §§ 19-22 og 25, indkaldes begge forældre til et såkaldt samarbejds møde. Efter ovenstående lovændring, blev der indført mødepligt for begge forældre, for at undgå, at den ene forælder udsatte afgørelsen og trække sagen i langdrag, ved konsekvent at udeblive fra disse møder.

Derudover blev der indsat, i Retsplejelovens § 537, stk. 4 at Fogedretten, i forbindelse med tilbageholdelse af et barn i forbindelse med samvær, kortvarigt kan udsætte sagen, med henblik på, at tilbyde forældrene børnesagkyndig rådgivning, jf. § 32 i Forældreansvarsloven.

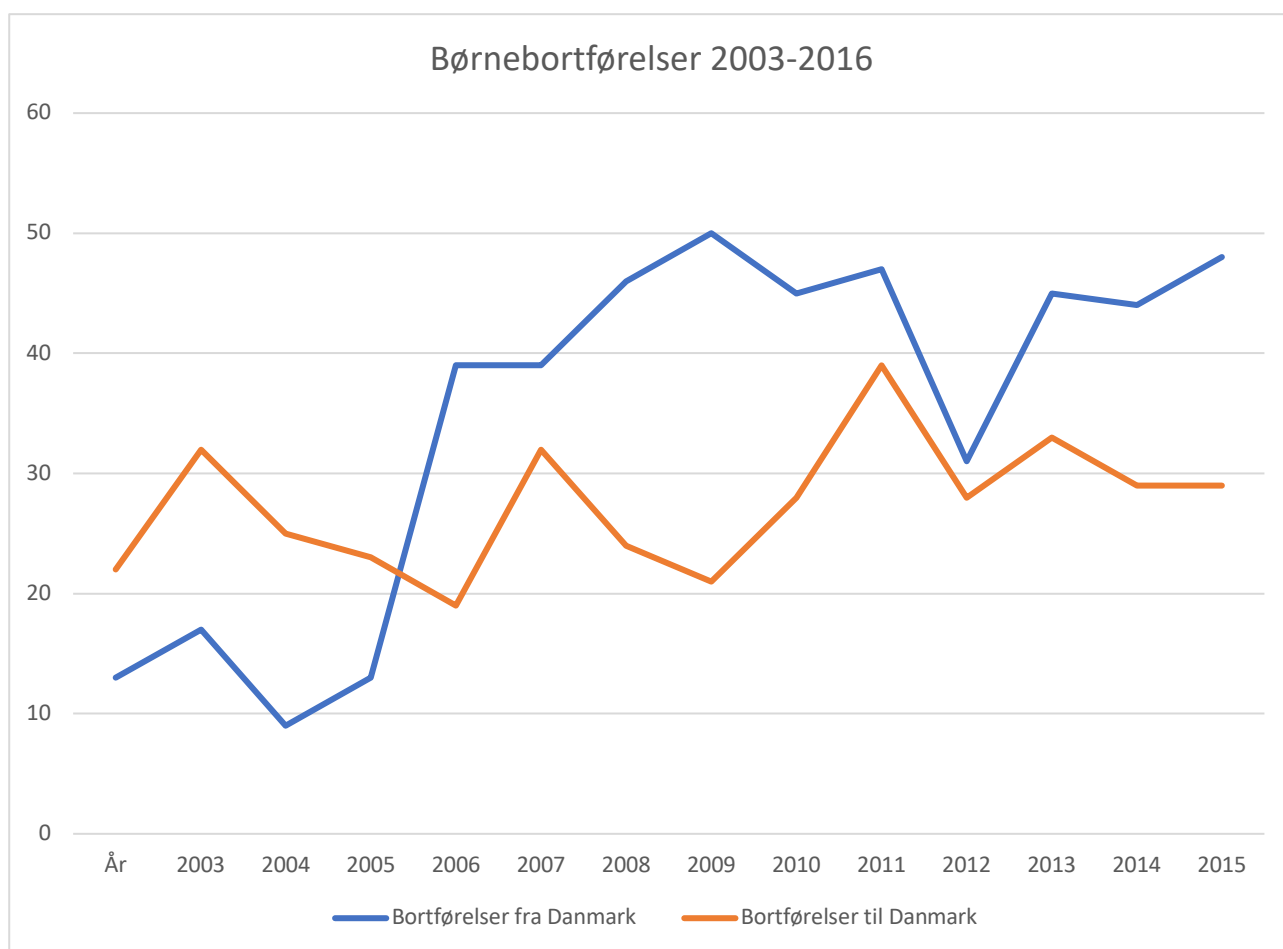
Ligeledes blev det indført, i Forældreansvarslovens § 32a, at Statsforvaltningen skal tilbyde forældrene børnesagkyndig rådgivning, når Fogedretten efter Retsplejelovens § 537, stk. 4, har udsat fuldbyrdelsen af forældremyndighed, bopæl eller samvær og rådgivningen skal være gennemført på Fogedrettens udsættelsesdato.

5: Børnebortførelse

Indledende om børnebortførelse

De seneste 15 år er antallet af børnebortførelser steget. I 2016 blev 29 børn bortført til Danmark fra et andet konventionsland og de blev behandlet i 21 sager. Heraf blev der kun i 3 af sagerne tilbagegivet frivilligt, mens der i 7 sager blev dømt til tilbagegivelse. 3 sager endte ved dom med at der blev nægtet tilbagegivelse og i 5 sager, blev tilbagegivelsesansøgningen trukket tilbage. De sidste 3 sager blev ikke afsluttet ved årets udgang.

Ligeledes i 2016 blev 48 børn bortført fra Danmark til et andet konventionsland i 29 forskellige sager. I 11 sager blev der indgået forlig eller barnet blev tilbagegivet frivilligt, mens der i 4 sager blev dømt til tilbagegivelse. I 1 sag blev det ved dom bestemt, at barnet ikke skulle tilbagegives og i 3 sager blev tilbagegivelsesansøgningen trukket tilbage. 10 sager var endnu ikke afsluttet ved årets udgang⁴¹.

⁴¹ Se bilag 1 og 2

Ydermere, er en ulovlig bortførelse af et barn, en overtrædelse af Straffelovens § 215, som bemærker følgende:

§ 215: Den, som unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg eller bidrager til, at han unddrager sig sådan myndighed eller forsorg, straffes efter reglerne i § 261.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der ulovligt fører barnet ud af landet.

Straffen herfor er, i medfør af Straffelovens § 261, bøde eller op til 4 års fængsel, idet der er tale om en ulovlig frihedsberøvelse.

Historisk om børnebortførelser

Da børnebortførelsessager sjældent forløb uden komplikationer, nedsatte Justitsministeriet i maj 2003 et udvalg, som fik til opgave at vurdere, hvorvidt de danske myndigheders arbejde i tilbagegivelsessager om ulovligt bortførte børn fra udlandet til Danmark, kunne forbedres på nogen måde. Udvalget blev kaldt Børnebortførelsesudvalget⁴².

Udvalget fremhæver, i deres redegørelse, at der i Børnebortførelseslovens § 3, kun forelå en overordnet beskrivelse af de danske myndigheders opgaver i forbindelse med bortførelser af børn og at det af forarbejderne til loven fremgik, at konventionsteksterne var omfattende og formet med henblik på at fremskynde sagernes behandling. Af lovens § 3, stk. 1 noterede udvalget, at der forelå en bemyndigelse til Justitsministeren om at denne kunne fastsætte nærmere regler om centralmyndighedens opgaver indenfor konventionens rammer, men at denne hjemmel aldrig var blevet udnyttet.

Udvalget fremhæver endvidere, at der ved afgørelser i børnebortførelsessager stilles store krav til den enkelte foged, men idet de danske fogedretter behandler forholdsvis få børnebortførelsessager, er det minimalt, hvad den enkelte foged kan opnå af erfaring og ekspertise på området. I henhold til retsplejelovens § 17a påhviler ansvaret dommeren ved det pågældende embede, at en sag behandles

---

⁴² Børnebortførelser - Redegørelse afgivet af udvalget for børnebortførelser – Børne- og socialministeriet, 2004

med den fornødne viden og erfaring. Domstolsstyrelsen havde, i 2001, til formål herfor, udpeget en kontaktdommer, som kunne yde rådgivning til de danske fogeder om reglerne i konventionen, således at sagerne blev behandlet med den fornødne ekspertise.

Udover ovennævnte, anså udvalget det som særegent, at det, på tidspunktet, var en administrativ myndighed, som var centralmyndighed ved disse bortførelsessager og at der bør oprettes klare retningslinjer for samspillet med den centrale myndighed og domstolene. Man fandt, at det kunne være en nødvendighed, at Civilretsdirektoratet, som på daværende tidspunkt var centralmyndighed, skulle efterprøve nogle af de oplysninger, som tilbagegivelsesansmodningsforælderen fremlagde i sagen, førend oplysninger blev fremsendt til domstolene. Udvalget fremsatte et sæt retningslinjer til brug for Civilretsdirektoratet, som fandt inspiration i ”Guide to Good Practice”, som blev fremsat på Haagerkonferencens møde i september 2002. Disse retningslinjer skulle anskueliggøre gældende praksis på området, så fremgangsmåden blev forholdsvis ens.

Udvalget anbefalede endvidere at, der ved sager om børnebortførelse, burde anvendes en erfaren domstolsjurist, som minimum en retsassessor eller en udnævnt dommer, og at der burde etableres kursusforløb som vedrørte børnebortførelser. Det samme gjaldt på advokatsiden, hvor udvalget anbefalede, at der blev udnævnt et vis antal advokater, som så skulle anses for at være velkvalificerede til at blive udpeget til disse børnebortførelsessager⁴³. Endvidere antyder de, at Fogedretten fortsat skulle kunne anmode om børnesagkyndig ekspertise i sager, hvor der skal træffes afgørelser, for at belyse barnets egen holdning til tilbagegivelsesspørgsmålet, såfremt barnet ikke er nået en alder og modenhed, som gør at barnet inddrages personligt. Det fremgår af Børnebortførelseslovens § 11, stk. 3, at barnet skal høres, førend der træffes afgørelse.

Risiko for bortførelse

I sager, hvor der kan være risiko for at den ene forælder tager et barn med ud af landet, kan den anden forælder anmode statsforvaltningen om at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, jf. forældreansvarslovens § 26. Særligt i sager, hvor barnet inden for kort tid, står til at rejse ud af landet, bør der træffes en hurtig afgørelse om forældremyndighed. Afgørelsen skal dog fortsat træffes ud fra hvad der er bedst for barnet. Det kræver dog, uanset hvad, at begge forældre har del i

---

⁴³ Børnebortførelser - Redegørelse afgivet af udvalget for børnebortførelser, Børne- og socialministeriet, 2004.

forældremyndigheden, idet der ikke er tale om en bortførelse, hvis eneforældremyndighedsindehaveren tager barnet med til udlandet. Hvis den der ikke har del i forældremyndigheden tager barnet med til udlandet, er der tale om en bortførelse, med mindre der er givet samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller truffet afgørelse herom, jf. Forældreansvarslovens § 25.

Bortførelse

Hvis der først er tale om en reel børnebortførelse, er det vigtigt at skelne mellem, om barnet er bortført til et konventionsland eller ej. At det er et konventionsland, betyder at landet er tiltrådt Haagerbørnebortførelseskonventionen, Haagerbørnebeskyttelseskonventionen eller Europarådskonventionen, og det er dermed Børne- og Socialministeriet, som er centralmyndighed i Danmark og dermed hjælper til med, at få barnet tilbagegivet. Hvis barnet er tilbageholdt i et ikke-konventionsland, er det Udenrigsministeriet, som skal hjælpe med at få barnet tilbage til Danmark. Uanset hvad, er det koordinationsenheden for Børnebortførelser, der er indgangsdør til hjælp og rådgivning.

Koordinationsenheden for børnebortførelse

I maj 2013, blev Folketinget enige om oprettelsen af Koordinationsenheden for Børnebortførelser, som skulle agere som en underenhed i Socialministeriet, med speciale i, at hjælpe forældrene med at koordinere forløbet i sager om børnebortførelser⁴⁴. Ved oprettelsen af denne enhed, blev de relevante myndigheder samlet og derved skulle forældrene kun henvende sig 1 sted, og derved få både ministeriets og politiets hjælp fra begyndelsen. I visse sager rejser enheden til det land, hvor et barn er bortført til eller tilbageholdt i, for at kunne gå i direkte dialog med centralmyndigheden eller andre essentielle myndigheder i landet.

Børnebortførelsesloven

Børnebortførelsesloven blev vedtaget i 1990. Loven udspringer af de internationale forpligtelser i Haagerkonventionen og Europarådskonventionen, som Danmark forpligtede sig til at efterleve, ved

---

⁴⁴ Ritzau, 27. marts 2014, *Forældre til bortførte børn får nu en hjælpende hånd*, Information, besøgt 1. marts 2018, <https://www.information.dk/telegram/2014/03/foraeldre-bortfoerte-boern-faar-hjaelpende-haand>

tiltrædelsen i 1990. Børnebortførelsesloven er omskrevet i danske udtryksmåder, så den følger af den danske lovgivnings sprogform.

Lovens formål er at sikre anerkendelse og fuldbyrdelse af andre landes afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, samt tilbagegivelse af børn, som er ført ulovligt til Danmark eller som ulovligt tilbageholdes her. Ydermere skal den sikre retshjælp til forældremyndighedsindehaveren af et barn som ulovligt er ført ud af Danmark eller ulovligt tilbageholdes i et andet land, jf. børnebortførelseslovens § 1.

Tilbagegivelse af bortførte børn eller tilbageholdte børn behandles i og for sig identisk, men der er forskel på disse 2 begreber.

Et barn er bortført, hvis det ulovligt er ført ud af landet og der samtidig er uenighed om forældremyndigheden, der endnu ikke er truffet afgørelse om hvorvidt barnet skal have bopæl i udlandet og den anden forælder har ført barnet ud af landet uden den anden forælders samtykke.

Hvis der er eneforældremyndighed, er der tale om en bortførelse, hvis den anden forælder har ført barnet ud af landet uden forældremyndighedsindehaverens samtykke og der ikke er truffet afgørelse om, hvorvidt barnet må tage ophold i udlandet.

Et barn er ulovligt tilbageholdt i udlandet, hvis barnet ikke tilbagegives efter endt samvær eller lignende.

Et barn, som ulovligt er ført her til Danmark eller ulovligt tilbageholdes her, skal tilbagegives, efter anmodning fra den, som barnet tilbageholdes fra, hvis barnet, på bortførelsestidspunktet havde bopæl i et andet konventionsland, jf. børnebortførelseslovens § 10.

Tilbagegivelse kan nægtes, i medfør af § 11, stk. 2 hvis der er gået mere end 1 år, mellem bortførelsestidspunktet/tilbageholdelsestidspunktet og tidspunktet for indgivelsen af tilbagegivelsesanmodningen, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser. Ligeså kan tilbagegivelse nægtes, hvis det vil være skadeligt for barnet, enten mentalt eller fysisk eller hvis barnet har nået en alder og modenhed, så barnets egen mening bør anerkendes. Ligeledes vil tilbagegivelse kunne nægtes, hvis det vil være uforeneligt med Danmarks grundlæggende principper om beskyttelse af den menneskelige frihed og de menneskelige rettigheder, jf. § 11, nr. 4.

Haagerbørnebortførelseskonventionen

Haagerbørnebortførelseskonventionen og Europarådskonventionen blev gennemført i Danmark ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser og internationale børnebortførelser og kaldes i daglig tale for børnebortførelsesloven.

Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 omhandler de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser og har til formål at sikre, at børn som ulovligt er bortført og tilbageholdt i et andet land end der hvor barnet har bopæl, umiddelbart kan tilbagegives til det land, hvor barnet normalt har bopæl⁴⁵ og ligeledes at sikre børn, som har forbindelse til 2 forskellige lande, f.eks. hvis moderen er dansk og faderen er fra et andet land. Konventionen gælder for børn under 16 år, jf. Art. 4. Formålet med at skulle kunne tilbagegive de bortførte børn til bopælslandet er, at eventuelle tvister mellem forældrene omkring forældremyndighed, bopæl og samvær, kan blive løst i bopælslandet. Konventionen definerer en børnebortførelse som ulovlig, hvis den strider mod en forældremyndighedsindehavers rettigheder på tidspunktet for bortførelsen, jf. Art. 3. Det vil sige at hvis barnet har bopæl i Danmark, er det den danske lovgivning omkring forældremyndigheden, som er gældende, men hvis barnet har bopæl i Bulgarien, er det Bulgarsk lovgivning om forældremyndigheden, der er gældende.

Alle kontraherede lande af Haagerkonventionen af 1980 skal udpege en centralmyndighed til at udføre disse opgaver, som konventionen pålægger dem, jf. konventionens Art. 6. I Danmark er det Socialministeriet, som er centralmyndighed, og dermed den myndighed man skal kontakte i tilfælde af en børnebortførelse til et konventionsland⁴⁶. Ministeriet har oprettet en underafdeling til dette formål, som kaldes for Koordinationsenhed for sager om international børnebortførelse. Ministeriet er ligeledes centralmyndighed i konventionsager om internationalt samvær. Hvis barnet bor i udlandet og man selv bor i Danmark, er det samværsreglerne i barnets bopælsland, som er gældende, og socialministeriet kan hjælpe med ansøgningen herom.

Europarådskonventionen

Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser har det formål, at det skal sikre at de afgørelser som er truffet af de respektive konventionsstater, omkring forældremyndighed, samvær og barnets bopæl, lægges til

---

⁴⁵ Jappe, Erik, Forældremyndighed og samvær, 3. udgave, 1. oplag, 2005, Frydenlund.

⁴⁶ Bilag 1 - Konventionslande

grund i de øvrige konventionsstater. Det vil sige, at de forskellige konventionsstater skal anerkende de afgørelser, som er truffet på de nævnte områder, i de andre konventionsstater, også selvom de øvrige konventionsstater ville have truffet afgørelsen anderledes, hvis de havde fulgt deres egne regler, jf. Art. 7 i Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser. Ligeledes skal forældremyndigheden fuldbyrdes, såfremt den kan fuldbyrdes i oprindelsesstaten. Det vil sige at hvis forældremyndigheden gælder og kan fuldbyrdes i Danmark, skal den fuldbyrdes i de øvrige konventionsstater.

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen af 19. oktober 1996 omhandler kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde der vedrører forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn og kaldes i daglig tale Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Haagerbørnebeskyttelseskonventionen er en udbygning af henholdsvis Haagerbørnebortførelseskonventionen og Europarådskonventionen og har til formål at beskytte børn der har tilknytning til flere lande. Konventionen har ikke materielle børnebeskyttelsesregler, men skal blot supplere allerede gældende nationale og internationale regler omkring beskyttelse af børn.

Efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen skal forældremyndighed, som følger af loven i det kontraherede land, anerkendes, jf. Art. 15, hvorimod Haagerbørnebortførelseskonventionen og Europarådskonventionen anerkender afgørelser, truffet i de kontraherede lande. Alt efter hvilken konvention Danmark samarbejder med det enkelte land i, afhænger det af den enkelte sag, hvilken konvention barnet søges tilbagegivet efter.

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen finder anvendelse indtil barnet er fyldt 18 år og gælder, ligesom Haagerbørnebortførelseskonventionen og Europarådskonventionen, også ved børnebortførelser, både til og fra Danmark og et anden konventionsland, men berører ikke de civile aspekter, som Haagerbørnebortførelseskonventionen anvender, jf. Art 50.

Ligesom Haagerbørnebortførelseskonventionen, sikrer Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, at der ikke kan træffes afgørelser om forældremyndighed i det land barnet er bortført til, men kun i det land, hvor barnet havde bopæl på bortførelsestidspunktet. Barnet anses stadig for at have bopæl i det land barnet er bortført fra og det er dermed kun dette lands myndigheder, som kan træffe afgørelser om forældremyndighed og lignende.

Såfremt barnet har fået opholdssted i den kontraherede stat, bevarer bopælslandet sine kompetencer. Et barn anses for at have skiftet juridisk bopæl, hvis ansøgningen om tilbagegivelse afslås, den person som har forældremyndighed over barnet, har accepteret bortførelses eller tilbageholdelses, eller hvis barnet har boet i den anden stat i mere end 1 år efter det blev bortført, der ikke verserer nogen tilbagegivelsessag og barnet er faldet til i sine nye omgivelser, jf. Haagerbørnebeskyttelseskonventionens Art. 7.

6: Domspraksis, hvor samarbejdschikane indgår

Sag nr. 1: TFA2010.280/2

Afslag på samvær til far – samarbejdschikane og massiv modstand fra moderens side.

I en længere periode fra november 2005 og til november 2008 var der truffet ikke færre end 6 afgørelser om overvåget samvær mellem faderen F og barnet B, født i 2003. Ingen af de afsatte overvågede samvær blev dog gennemført, idet moderen M udeblev med B. Der var blevet foretaget en børnesagkyndig undersøgelse af B i juni 2008, som anbefalede at der for fremtiden blev etableret samvær mellem F og B, da dette vurderedes at være til Bs bedste. Byretten bestemte endvidere i marts 2009, at M fortsat skulle have forældremyndigheden over B, til trods for hendes massive udøvelse af samværschikane. I maj 2009, afslog statsforvaltningen at fastsætte samvær for tiden mellem F og B, idet modstanden fra moderen mod samvær, var så massiv, at samvær på daværende tidspunkt ikke ville kunne gennemføres, så det ville være til Bs bedste. F klagede imidlertid til Familiestyrelsen i Ankestyrelsen, der dog stadfæstede statsforvaltningens afgørelse.

Til begrundelse herfor var, at forældrenes evne til at samarbejde om barnet er en afgørende faktor i forældreansvarsloven. Familiestyrelsen anerkendte, at moderen udøvede en alvorlig grad af samarbejdschikane, men at fastsættelse af samvær mellem F og B, på daværende tidspunkt ikke ville være til barnets bedste. De lagde vægt på, at statsforvaltningen gentagne gange havde forsøgt at etablere samvær, uden at det lykkedes på grund af moderens modvilje. Familiestyrelsen anerkendte yderligere, at den børnesagkyndige undersøgelse viste, at det ville være til Bs bedste, at der blev etableret samvær mellem F og B, så B kunne have kontakt med sin far gennem sin opvækst.

De oplyste endvidere, at barnet, efter forældreansvarslovens regler om at belyse barnets perspektiv ved eventuelle samtaler med eller børnesagkyndige undersøgelser af barnet, kunne inddrage barnet i en sag, med mindre det ansås at være til skade for barnet. De oplyste desuden, at der ikke var nogen

aldersgrænse for, hvornår et barn kunne inddrages ved samtaler, men at man skulle vurdere det ud fra enkelte barns alder og modenhed og ellers måtte barnets perspektiv belyses på en anden måde.

Familiestyrelsen mente dog, at barnets perspektiv var tilstrækkeligt belyst i denne sag, og at de ville være indstillet på, efter anmodning fra F, at genoptage sagen efter 2 år.

Her er altså tale om en afgørelse fra ankestyrelsens familieafdeling, som giver afslag på samvær mellem F og B, på trods af Ms gentagne samværschikane. B er undersøgt af en børnesagkyndig fagperson, som anbefaler at B får samvær med F, fordi det er vigtigt at bibeholde kontakten gennem Bs opvækst. Til trods for denne anbefaling, vurderes det alligevel, at det ikke vil være til Bs bedste at fastsætte samvær på det pågældende tidspunkt og ej heller at indkalde B til en samtale om samværet i statsforvaltningen, efter anmodning fra far.

Sag nr. 2: TFA2004.457

Samvær afslået, fordi samværsforælderen havde bortført barnet til udlandet.

M og F havde sammen sønnen B, som blev født i 1995. F havde anmodet statsforvaltningen om samværsfastsættelse mellem ham og B i den 30. august 2001, idet F var gift på ny og ønskede at B havde kontakt med hele sin familie.

F havde ikke udleveret B efter endt samvær i juli måned 1998 og havde derefter bortført B til udlandet og tilbageholdt B i 11 måneder. F havde sendt en ”landsmand” til at iagttage B på fritidshjemmets legeplads, som pædagogerne kunne identificere som Fs lillebror. M var meget bekymret over, hvad de havde af planer, for M havde modsat sig al samvær efter bortførslen. Ms advokat oplyste at Fs familie havde hjulpet til med bortførslen af B og at de kunne finde på det igen. B havde fået reaktioner på bortførslen og var begyndt at græde, hvis bortførelseslandet blev nævnt og var ligeledes begyndt at lukke sig inde. Der var planlagt psykologbehandling af B, idet skolen også observerede ændrede reaktioner fra B. F blev idømt 8 måneders ubetinget fængsel for bortførslen af B. På denne baggrund blev der ikke fastsat samvær mellem F og B, idet Statsforvaltningen fandt, at der var risiko for at F igen ville bortføre B.

F klagede til det daværende civildirektorat. Det blev oplyst, at der var stor tvivl om forløbet i forbindelse med bortførslen af B, idet F var blevet frifundet i Byretten, men dømt i Landsretten. Civilretsdirektoratet var enige med Statsforvaltningen om, at der var en så nærliggende fare for at B ville kunne blive bortført igen og stadfæstede derfor afgørelsen.

Sag nr. 3: U.2017.1369V

4-årig pige skulle have bopæl hos faderen, bl.a. under henvisning til at moderen havde udøvet samværschikane, som måtte betegnes som vedholdende og grov.

M og F havde et fælles barn, B, som var født i januar 2013. Parterne flyttede fra hinanden, da B var ½ år gammel og B blev boende hos M. Begge parter nedlagde påstande om, at den fælles forældremyndighed skulle ophæves. M nedlagde endvidere påstand om at forældremyndigheden skulle tilfalde hende alene, subsidiært at hun skulle tillægges bopælen. F nedlagde ligeså påstand om, at forældremyndigheden skulle tilfalde ham alene, subsidiært at han skulle have bopælen.

Sagen havde været hovedforhandlet den 25. august, 27. november og 16. december 2015. Der var blevet fremlagt udskrifter af retsbøgerne fra Fogedretten i Hjørring, idet M ikke havde udleveret B til samvær med F.

I fogedsagen FS 1-8310/2013 fremgik det at fogedretten havde rettet henvendelse til M, for at få gennemført samvær mellem F og B. Det fremgik af fogedbogen, at B genkendte sin far og var glad for at se ham. I fogedsagerne FS 1-29/2015 og FS 1-2647/2015, blev der begge gange gennemtvunget samvær med F, efter fogedrettens henvendelse til M. Begge gange blev det noteret, at B var glad for at se sin far. I FS 1-4727/2015 blev der den 30. august 2015 afsagt kendelse, hvorved M blev taget i forvaring, idet hun ikke ville oplyse, hvor B befandt sig. Kendelsen blev stadfæstet af landsretten den 4. november 2015 og M blev løsladt den 16. december 2015, i forbindelse med, at B blev udleveret til samvær.

Ydermere var der indhentet en udtalelse gennem Brønderslev kommune fra Bs dagplejer, som ikke så grund til bekymring vedrørende Bs trivsel og udvikling og udtalte at B ikke havde særlige behov og var en normalt fungerende og ressourcerstærk pige, med normal udvikling.

Under sagens hovedforhandling havde F afgivet forklaring, hvor han fremhævede at han havde lagt mærke til at M havde et meget lavt selvværd, at M var meget dominerende i forhold til pasning og pleje af B, havde et svingende humør og at hun af og til kunne virke helt paranoid, fordi hun troede at der var stråling i huset. De havde mange skænderier. M var gået under jorden i 8 uger med B, på grund af en underretning. I august 2013 havde de været i statsforvaltningen for at tale om samvær og der blev fastsat et begrænset samvær mellem F og B på grund af Bs alder. Samværet skulle foregå hos Ms forældre, men F og M kunne ikke være i rum sammen og Ms forældre blandede sig, mente F. I oktober 2013 skulle de igen til møde i statsforvaltningen, og på daværende tidspunkt havde kommunen lukket sagen vedrørende underretningen. M aflyste mødet, idet hun ikke ønskede at

samværet skulle udvides. I den efterfølgende periode suspendede M samværet, fordi hun ikke var til stede, når F mødte op til samvær. Statsforvaltningen dikterede en ny samværsaftale, men M ville ikke anerkende den. I perioden frem til juni 2014, var der samvær 1 gang i 1 time, fordi fogedretten gennemtvang det.

M anlagde herefter sag om ophævelse af den fælles forældremyndighed, men sagen blev sluttet ved en retsmægling i 2014. Herefter kom samværet op at køre, hver søndag i 4 timer. M skulle ikke være til stede under samværet og det var aftalen, at efter noget tid, skulle samværet flyttes til Fs bopæl, men dette nægtede M og hun tilbageholdt igen B i august og september, men i december blev der igen indgået en aftale om samvær. Efter 1. samvær, tilbageholdt M igen B, og der blev efterfølgende ikke samvær på de aftalte tidspunkter. M udeblev fra et møde i fogedretten og i marts 2015 hentede fogeden B på Ms adresse. Samværet de næste par gange gik fint og det blev udvidet til at B skulle overnatte hos F, hvilket gik rigtig godt, til trods for at M og hendes familie kom og forsøgte at komme ind. Det lykkedes dog at afvise dem. Senere på aftenen kom M igen, men blev igen afvist og da hun dukkede op 3. gang, kontaktede F politiet.

F udtalte, at han trods massiv modstand fra M, mente at han havde gjort alt for at imødekomme aftalerne om samværet.

Afhøringen af M kom i forlængelse af afhøringen af F, og M forklarede at hun følte sig meget alene og mobbet af F og hun mente at han havde et voldsomt temperament, som tog til i styrke. Hun var bekymret for hans alkoholmisbrug, men turde ikke sige ham imod. M opsøgte en psykolog og opfordrede F til ligeledes at kontakte en psykolog. F havde overfor M indrømmet utroskab med en person, kaldet K. M blev gravid med B i foråret 2012 og i november begyndte hun at få symptomer, som viste sig ved kløen ned ad benene og hun mistænkte at F forsøgte at putte noget i det glas vand, som han insisterede på at hun drak, når hun kom hjem. B blev født i januar 2013, M havde barselsorlov og F havde 14 dages orlov. Hun følte at hun skulle gøre det hele selv, men efter 14 dage begyndte det at gå den forkerte vej og B begyndte at vise tegn på kolik i uge 5-6. M ønskede at B kom til en kiropraktor, hvilket M vurderede havde en god effekt. F var ikke enig og mente at B ikke fik nok næring ved amningen. M fortalte, at F gik amok, da M ønskede at skifte sundhedsplejerske, idet hun følte sig utryk ved den daværende. I maj holdt de barnedåb, hvor F havde råbt og skreget og taget fat om halsen på hende, og efterfølgende tog M kontakt til sundhedsplejersken, som foretog en test for fødselsdepression, men den viste ikke tegn på noget. På daværende tidspunkt havde de ophævet samlivet, men F kom af og til forbi. M havde taget kontakt til F i starten af juli, hvor han igen havde råbt og skreget og henvist til at kommunen snart ville gøre noget. Dagen efter, var M

blevet kontakten af sundhedsplejersken, som ønskede et møde med hende, efter at F havde taget kontakt til hende, men M afviste besøg. Sundhedsplejersken skrev i papirerne at B trives, men at hun var bekymret for Ms paranoide tvangstanker.

Da F var flyttet, forsvandt Ms symptomer på kløe. M gik fortsat til psykolog. Der var ikke kontakt mellem F og B frem til 19. august. Efter møder i statsforvaltningen følte hun sig tvunget til at indgå aftaler om samvær mellem F og B. Hendes far gik med til at overvåge det, men var ikke tryk ved samværet. Hun kontaktede da statsforvaltningen, for at få samværet ændret. M antyder, at fogedretten gentagne gange havde gennemtvunget samvær, og at B herefter var meget påvirket og var lang tid om at blive sig selv igen. M fortæller at B, efter overnatning hos F, var begyndt at blive meget urolig og vågnede grædende om natten. M havde igen kontaktet statsforvaltningen, for at få ophævet samværet, men der var endnu ikke kommet svar.

M fortalte ydermere, at B var indskrevet i børnehaven og at dagplejemoderen vurderede at hun var helt klar. Kommunen havde noteret, at B var en ressourcestærk pige, som skulle have samvær med F, også uden overvågning, såfremt statsforvaltningen afgjorde det.

Mens M var fængslet, havde hun ikke kontakt til B. Hendes forældre viste at hun havde det godt, men hun viste ikke selv hvor B opholdt sig.

Både F og M har forklaret, at den anden var voldelig, men nægtet at have været det selv.

F mente ikke, at M ville overholde fremtidige aftaler og havde derfor nedlagt påstand om, at han skulle have forældremyndigheden alene, og at M i fremtiden skulle have samvær 4 dage hver anden uge.

Til en senere forklaring, under Ms fængsling, havde hun ændret mening om udlevering til samvær, på baggrund af statsforvaltningens afslag på at ophæve samværet og at hun derfor ville udlevere B til samvær få dage senere. Hun opretholdt dog fortsat anmodningen om, at samværet skulle ændres eller ophæves, men ville godt gå med til 8 timers uovervåget samvær.

Efterfølgende forklarede hun, at hun ønskede at tilbagekalde sagen om ophævelse eller ændring af samværet, så der således ikke verserede nogle sager hos Statsforvaltningen og at hun fremover ville følge den gældende aftale fra 10. december 2014.

Byretten vurderede, at F var den af de to forældre, som bedst ville kunne opretholde samarbejdet med den anden forælder og sikre B en stabil og jævnlig kontakt med denne, og fandt det derfor bedst, at B fik bopæl hos F. Retten fandt, at konfliktniveauet mellem M og F var meget højt, men at det fandt sine rødder i Ms misligholdelse af samværsaftalerne, og at F med bopælen over B ville kunne etablere et bedre samarbejde i fremtiden. Samtidig skulle de bevare den fælles forældremyndighed.

Efterfølgende havde M anket byrettens dom til landsretten. F havde på ny anmodet statsforvaltningen om hjælp til samvær, idet M fortsat ikke overholdt aftalen. Fs advokat havde anmodet Landsretten om at tage beslutning om at B midlertidigt skulle have bopæl hos F, og derudover fremlagt en række yderligere dokumenter, deriblandt et brev fra Statsforvaltningen om, at de havde besluttet at genoptage sagen, men at afgørelsen fra 29. august 2016 fortsat var gældende under sagens behandling. Derudover et brev fra Bs børnehave og et udskrift fra Fogedrettens fogedbog i Hjørring. Ms advokat havde suppleret med en komplet udskrift af parternes sms-korrespondance og en kalender, hvori afviklet samvær, samt tilbudt erstatningssamvær fremgik. Landsretten besluttede at indkalde parterne til et retsmøde med henblik på at tage stilling til spørgsmålet om begæring af midlertidig bopæl og til om der skulle indhentes en børnesagkyndig erklæring på B. Efter retsmødet annullerede Landsretten beslutningen om at indhente en børnesagkyndig erklæring og optog sagen til dom på det allerede foreliggende grundlag.

Parterne var kommet med yderligere forklaringer. F fortalte, at M fortsat brød samværsaftalen og holder B hjemme fra børnehaven, de dage hvor F skal hente hende der. F havde deltaget i 1 forældremøde i børnehaven og var blevet koblet på børnehavens intranet, samt en applikation til mobiltelefonen, som viste om barnet var afleveret i børnehaven eller ej.

M fortalte at B ofte skulle lokkes, når hun skulle på samvær hos F, og da samværsresolutionen skulle optrappes til 3 overnatninger hos F, besluttede M sig for ikke at efterleve den, idet hun mente at det ikke var til Bs bedste. M fortalte at hun havde tilbudt erstatningssamvær, når der ikke havde været samvær, men at F ikke var interesseret, hvis ikke samværsresolutionen blev fulgt slavisk. M fortalte ydermere, at hun af og til, los B have en hjemmedag, fordi hun gerne ville se F i øjnene, når han hentede B. Hun var bekymret for, hvordan det ville blive, hvis F fik bopælen over B.

Landsretten stadfæstede Byrettens dom om at B skulle have bopæl hos F, på baggrund af Ms gentagne samværschikane og mente, at F ville være bedst til at opretholde tæt kontakt og regelmæssigt samvær med M.

[Sag nr. 4: TFA2015.56/2](#)

Fælles forældremyndighed over 4-årig ophævet på grund af samarbejdsvanskeligheder. Forældremyndigheden tillagt M alene.

M og F har sammen datteren A, som blev født i juli 2010.

M havde nedlagt påstand om at den fælles forældremyndighed skulle ophæves og tillægges hende alene. F påstod frifindelse.

M forklarede i retten, at deres forhold var præget af vold, råben og skrigen og at politiet havde været tilkaldt gentagne gange til husspektakler. F var også voldelig mod M, selvom A var til stede. I januar 2011 tog M på krisecenter med A efter opfordring fra veninder og sundhedsplejersken. Derefter flyttede de ind hos Ms far og boede der i et par måneder, inden hun flyttede til en fremlejet villalejlighed. F og M brød definitivt i april 2011, men F ville ikke acceptere dette og dukkede uanmeldt op på hendes bopæl næsten dagligt. Hun måtte ofte ringe efter politiet, fordi F hamrede på døren og vinduerne, og hvis vinduerne stod åbne, kunne han finde på at kravle ind af dem, for at smadre hendes ting. Det endte med, at udlejer smed hende ud, på grund af de gentagne husspektakler. A var på retsmødets tidspunkt 3 år og gik i børnehave. Når F ikke sad i fængsel, havde de en aftale om samvær. Det sidste år havde F og A haft samvær hver anden weekend fra fredag til mandag. F havde dog ikke været særlig god til at overholde samværet. Enten hentede han ikke A eller også afleverede han hende ikke i børnehaven om mandagen. Ofte måtte M selv køre ned til Fs forældre for at hente hende, og F var som regel ikke til stede. F deltog ligeledes ikke i møder og andre arrangementer i As børnehave.

M havde søgt om ophævelse af den fælles forældremyndighed, men F bad hende aflyse mødet, hvilket hun nægtede. Under mødet var F blevet meget vred og M blev bange. Efter mødet insisterede han på, at de skulle tage ind til byen sammen og greb fat i hende, da hun afslog. Sagsbehandleren bad F om at gå, idet han var meget højrystet, og de forlod stedet hver for sig. F blev ved med at ringe til M, at han gerne ville underskrive papirerne om afgivelse af forældremyndigheden. De blev enige om at mødes, og at F skulle hente A i børnehaven, mens M printede papirerne ud. Da de mødtes nægtede F at underskrive, og efter lidt tid forlod M stedet, mens F fulgte efter hende med A på armen. Han blev fysisk overfor hende nede i parkeringskælderen og greb fat i hende og kaldte hende grimme ting. Han spyttede hende 2 gange i hovedet, da hun forsøgte at tage A, hun blev bange og satte sig ind i bilen. Hun ringede til politiet og hun kunne se at A var bange, idet hun stod og gemte sig og græd. Politiet ankom og stoppede F, der var ved at forlade stedet.

Parterne havde været på ferie sammen en enkelt gang, efter bruddet, da F tilbød en ferie med alt betalt. M sagde ja, for As skyld, men ikke med henblik på at blive kæresten igen.

Efterfølgende havde der været et par episoder, hvor samværet havde været problematisk. Enten hentede F ikke A eller også afleverede han ikke A som aftalt, og dukkede pludselig op senere, for at kræve A udleveret.

Få dage inden retsmødet, havde F ringet og ønsket at underskrive papirerne og oplyste at han sad i fængsel for at have kørt for stærkt.

F forklarede i retten, at han de boede sammen og var kærester i længere tid end M angiver. Han indrømmende at han havde en dom for vold mod M. F forklarede at M og A havde besøgt ham i fængslet, da han sad inde for noget med moms. Han mente ikke at der havde været problemer med samværet, da han var færdig med afsoning. Han mente altid at have givet M besked, hvis han ikke kunne hente A. F havde ofte afleveret A hos sine forældre, da han selv tog på arbejde kl. 5 mandag morgen.

Han vidste ikke på forhånd, at M ønskede eneforældremyndighed, før han hørte om sagen i november året før. F mente ikke at han havde lovet at underskrive nogle papirer om at afgive forældremyndigheden til M og at M overdramatiserede episoden fra parkeringskælderens, fordi hun vidste at A ikke ville med hende hjem. Ydermere mente han ikke at nogle af de opståede konflikter havde handlet om A, men om F og M.

F var skuffet over at M ikke mente at de kunne samarbejde, idet han synes samarbejdet fungerede fint.

Retten ophævede den fælles forældremyndighed og tillagde M eneforældremyndighed.

Sag nr. 5: H2016.194-2016

Børn skulle ikke tilbagegives til Bulgarien, hvor deres far har bopæl, selv om moren ved en børnebortførelse havde ført dem til Danmark

M og F, der begge var fra Bulgarien og begge bulgarske statsborgere, indgik ægteskab i 2003 og havde sammen pigerne C og D, født i henholdsvis 2003 og 2005. M fik, efter parrets skilsmisse i 2011, eneforældremyndigheden over parternes børn efter bulgarsk lov og M fik, af Kredsretten i Bulgarien, ret til at foretage et ubestemt antal rejser til udlandet, herunder Danmark, i en periode og uden nærmere specificationer, hvor F ikke skulle afholde det retsbestemte samvær og uden at F skulle give samtykke til rejserne. Byretten stadfæstede dommen i 2014. I 2015 rejste M til Danmark med begge børn, uden Fs viden og samtykke og F indledte en børnebortførelsessag. Det bulgarske justitsministerium afgav en erklæring, til brug for sagen, om at M ikke, uden Fs samtykke, måtte ændre børnenes bopæl. Sagen kom for Højesteret i Danmark, om hvorvidt børnene skulle tilbagegives til Bulgarien. M havde flyttet børnenes adresse til Danmark og børnene ønskede ikke at komme tilbage til Bulgarien. Spørgsmålet var om Ms udrejse med børnene og det fortsatte ophold i Danmark udgjorde en børnebortførelse og om børnene, i så fald, skulle tilbagegives til Bulgarien. Landsretten var kommet frem til, at der var tale om en børnebortførelse, idet F, som ikke havde del i forældremyndighed, men kun en såkaldt samværsret, dog stadig bestred retten til at modsætte sig Ms

ændring af børnenes bopæl. Højesteret var enig, men af hensyn til oplysningerne om, at børnene ikke selv ønskede at flytte tilbage til Bulgarien, skulle børnene ikke tilbagegives.

Sag nr. 6: U2007.1205H

Barn skulle tilbagegives til Far i Australien

I denne sag er der tale om et forældrepar, M var dansker og F var australier og sammen havde de B, som var født i Danmark i april 2000. I oktober 2000 flyttede familien sammen til Australien. M og B rejste til Danmark i februar 2004 og havde med hjælp fra advokater på både Ms og Fs side, indgået en aftale om, at M og B frit kunne rejse til Danmark og tage ophold der, så længe B blev bragt tilbage til Australien senest 1. maj 2005, med henblik på at få fast bopæl i landet.

Kort tid efter at M og B var rejst til Danmark, gik forældrenes forhold definitivt i opløsning og F anmodede derefter Fogedretten om, at B blive udleveret til Australien, men denne anmodning blev afvist af både Fogedretten og Landsretten, idet B opholdt sig i Danmark på lovlig vis, i henhold til parternes aftale, indgået inden afrejse. M anlagde en sag om ophævelse om den fælles forældremyndighed, og fik medhold i både Byretten og Landsretten, med begrundelsen at hun måtte anses for at være Bs primære omsorgsperson og havde været det siden B blev født, knapt 5 år forinden.

F anmodede igen Fogedretten om udlevering af B og denne traf afgørelse om, at Bs ophold i Danmark nu måtte betegnes som ulovligt, i henhold til Børnebortførelseslovens § 10, men fandt dog, at det var nødvendigt at undersøge om, hvorvidt en tilbagelevering ville være skadeligt for B eller på anden måde sætte hende i en situation, hun ikke burde tåle, jf. § 11, stk. 2.

Landsretten fandt dog, at B havde opholdt sig lovligt i Danmark i mere end 1 år, og dermed måtte anses for at have erhvervet bopæl i landet. Hun gik i dansk børnehave, havde dansk som sit primære sprog og havde et familiært netværk i Danmark.

I Højesteret afviste man, at B ikke skulle have haft bopæl i Australien, idet B havde boet i landet i 1 ½ år sammen med begge forældre, som havde job og almindelig hverdag der. Højesteret fandt, at M og Bs ophold i Danmark i Danmark var lovligt, i den aftalte periode, men at tilbageholdelsen af B efter 1. maj 2005 måtte anses for at være ulovlig, i medfør af Børnebortførelseslovens § 10 og fandt ikke, på trods af mere end 1 års ophold i Danmark, at B havde skiftet bopæl til Danmark og fandt ikke at der var grund til at afvise tilbagegivelsen på baggrund af Børnebortførelseslovens § 11, stk. 2, idet B og F havde et godt forhold. Ydermere fandt de ikke grundlag for at belyse Bs behov ved en børnesagkyndig undersøgelse, så B skulle derfor tilbagegives til sin far i Australien.

7: Diskussionsafsnit

Chikane i forbindelse med samværet

I henhold til forældreansvarslovens § 19, har barnet, som tidligere beskrevet, ret til begge sine forældre. Eneste undtagelse hertil er, hvis samvær eller anden form for kontakt, på nogen måde er skadeligt for barnet, som f.eks. ved vold, risiko for overgreb, alkohol eller anden form for misbrug.

I sag nr. 1, modsatte moderen sig samværet så massivt, at dette ikke kunne opretholdes eller fastsættes. I alle sager om børn, i forbindelse med samvær, skal der således indgå flere forskellige aspekter, for at tilgodese barnets behov for samværet. Det fremgår ikke af sagen, om der er fælles forældremyndighed eller eneforældremyndighed, men det er i og for sig også underordnet i forbindelse med samværet. Det fremgår, at faderen har ret til overvåget samvær, og at en børnesagkyndig undersøgelse har vist, at det er bedst for barnet, at der bliver fastsat samvær mellem F og B.

Der fastsættes overvåget samvær, hvis statsforvaltningen vurderer, at samværet ikke kan foregå på andre måder. Der findes 4 forskellige typer af overvåget samvær; beskyttet, observeret, støttet og overværet samvær⁴⁷.

Beskyttet samvær

Beskyttet samvær anvendes som regel i sager, hvor der ikke har været samvær eller noget form for kontakt mellem forælder og barn i en længere periode, eller i situationer, hvor det er usikkert om forælderen kan tage sig af barnet, på grund af misbrug eller mistanke herom. Ligeledes anvendes det, hvis der er nærliggende mistanke om grænseoverskridende adfærd eller begrundet frygt for børnebortførelse. Denne type er den mest intense, idet samværet foregår under konstant overvågning.

Observeret samvær

Observeret samvær anvendes i situationer hvor der er behov for yderligere informationer om barnet og/eller samværsforælderen, f.eks. som led i en børnesagkyndig undersøgelse. Observationen kan danne grundlaget for oplysninger om kontakten mellem barn og forælder og til at vurdere det fremtidige samvær, hvad enten det skal være overvåget eller ej.

---

⁴⁷ Vejledning nr. 10397 af 28/08/2015

Støttet samvær

Støttet samvær anvendes som oftest i situationer, hvor samværsforælderen er meget ung og/eller umoden eller hvis barnet er meget lille eller handicappet, således at der sikres en gradvis tilknytning og tilvænnning mellem forælder og barn. Støttet samvær kan også anvendes i tilfælde hvor konfliktniveauet mellem forældrene er meget højt og der eventuelt er brug for et neutralt mellemlid i forbindelse afhentning og aflevering.

Overværet samvær

Overværet samvær er den sidste type af overvåget samvær og anvendes som regel i situationer, hvor der ligeledes blot er brug for en mellemmand, f.eks. ved højt konfliktniveau mellem forældrene, hvor bopælsforælderen er imod samværet. Overværet samvær anvendes også i situationer, hvor der er relativt lange mellemrum mellem samværene og hvis samværet er af kort tid, f.eks. 2 timer hvert halve år, blot for at opretholde en såkaldt ”kendekontakt”⁴⁸. Dette kan eksempelvis være, hvis samværsforælderen er fængslet. Ligeledes anvendes denne type af overvåget samvær, hvis forældrene har svært ved at samarbejde og der blot skal være et neutralt sted til at aflevere og afhente barnet.

Det fremgår ikke af sag nr. 1, hvilken form for overvåget samvær der er tale om her, men idet moderens modstand mod samværet er så vedholdende og må antages at have været det længe, må det formodes, at samværet er overværet, blot for at forsøge at bevare den såkaldte ”kendekontakt”. Moderens modstand mod samværet er nok til, at statsforvaltningen og ligeledes ankestyrelsen ikke ønsker at fastsætte samværet på daværende tidspunkt.

I sag nr. 2 får en far afslag på at få fastsat samvær med sin søn, B, fordi han nogle år tidligere, havde bortført sønnen til udlandet i forbindelse med samvær, og tilbageholdt B i landet i 11 måneder. F blev dømt for bortførelsen og til grund for afslag på fastsættelse af samvær, lagde Statsforvaltningen og ligeså Civilretsdirektoratet vægt på, at F og M havde et konfliktfyldt samarbejdsforhold og at flere af Fs familiemedlemmer, herunder bl.a. Fs lillebror, ved flere lejligheder, havde observeret B uden for hans fritidshjem. Til trods for, at der var tvivl om hændelsesforløbet i forbindelse med bortførelsen, idet F blev frifundet i Byretten, men senere dømt i Landsretten, fandt, både Statsforvaltningen og

---

⁴⁸ Vejledning nr. 10397 af 28/08/2015

Civilretsdirektoratet, at der var en konkret og begrundet risiko for, at F ville bortføre B til udlandet igen, og han fik derfor afslag på fastsættelsen af samvær.

Det er kun i 4 % af sagerne⁴⁹, hvor samvær ophæves, at der er tale om samarbejdschikane, så det er ikke den form for ophævelsesgrund der anvendes oftest. Men som det fremgår af forældreansvarslovens § 21, st. 3, kan statsforvaltningen, ankestyrelsen eller fogedretten træffe afgørelse om, at samvær skal ophæves, dog skal dette ske i medfør af forældreansvarslovens § 4, hvor det fremgår, at alle afgørelser skal foretages ud fra, hvad der er bedst for barnet. Afslag på eller ophævelse af samvær sker imidlertid kun, hvis samværsforælderen udøver vold mod barnet, der er et højt konfliktniveau mellem forældrene eller hvis der har været manglende kontakt mellem barnet og samværsforælderen i en længere periode⁵⁰. Det må derfor antages, at konfliktniveauet mellem M og F er så højt, og sammenholdt med det længerevarende interval mellem samvær mellem F og B, er det de afgørende faktorer for, at der ikke fastsættes samvær, på trods af moderens massive og gentagne samværschikane, som efter chikanepakkenes oprettelse, skulle kunne neddrøse chikanen og dermed give F ret til erstatningssamvær.

I henhold til Nyhedsbrevet fra Statsforvaltningen, den 12. marts 2015, fremgår det, at Statsforvaltningen årligt behandler mellem 16.000 -18.000 sager om samvær og at der afslås eller ophæves samvær i 7-800 af disse sager. Her fremgår det ligeledes at 37 % af disse afgørelser er begrundet med barnets egen holdning til samværet og ligeledes at 22 % af afgørelserne går på, at barnet er så gammelt, at det selv bør være med til at aftale hvorvidt der skal være samvær. Det skal dog fremhæves at afgørelserne ofte har krydsforhold. Det vil sige, at flere af forholdene spiller ind i afgørelsen af samværets ophævelse.

Sådan som systemet er nu, og som vi ser i ovenstående sag, kan samværschikane, i visse sager, åbenbart godt betale sig. En forælders fejlagtige tro på, at han eller hun handler i barnets interesse, ved at tilføre sine egne følelser til sagen om samværet, kan munde ud i, at barnet mister den ene forælder, ganske enkelt fordi forælderen opgiver kampen, fordi den er så opslidende og til åbenbar skade for barnet. At et barn mister den ene forælder, men godt ved at denne fortsat er i live, kan tvinge

---

⁴⁹ Familiestyrelsens evaluering af forældreansvarsloven, 2011.

⁵⁰ Nørgaard, Irene og Lund-Andersen, Ingrid, Familieret, 2012, 2. udgave, 2. oplag, Jurist- og økonomforbundets forlag.

barnet ud i en sorgproces⁵¹, som kunne være undgået, hvis forældrene kunne samarbejde. Samtidig kan det give barnet en følelse af, ikke at være ønsket af den anden forælder, blot fordi den ene forælder modsætter sig samværet så groft.

Om det nye familiesystem kan sætte en stopper for denne slags chikane, må tiden vise. Men intentionerne fremstår gode, idet at konflikthåndteringen har et fornyet og tungtvejende fokus, i sagernes behandling. Samtidig vil barnets perspektiv blive belyst i alle konfliktfyldte sager i både det gule og det røde spor, idet børneenheden bliver oprettet.

Chikane, som medfører ændring i forældremyndighed og/eller bopæl

I sag nr. 3 og 4, foretages der ændringer i børnenes bopæl eller forældremyndighed, på grund af samarbejdschikane fra den ene forælder.

I sag nr. 3 har moderen gentagne gange udøvet samværschikane, som blev betegnet som vedvarende og grov. F havde ”sit på det rene”, men moderen blev ved med at forpurre samværet mellem F og B. Under parternes samliv, havde der været nogle episoder mellem parret, som der var uenighed om. Sundhedsplejersken var bekymret for Ms paranoide tvangstanker og dette havde F ligeledes pointeret. I det store hele trivedes parternes datter, B og havde det godt i dagpleje og senere børnehave. Hun havde det godt hos både F og M. F havde en ny kæreste og de havde et fælles barn, som B havde det godt med. M forsøgte at tilbageholde B fra samvær flere gange og nægtede at udlevere hende til samvær. Fogedretten blev kontaktet adskillige gange og var også på Ms bopæl, for at hente B. M blev taget i forvaring, men påstod at hun ikke vidste hvor B opholdt sig, og dette stod på i ca. 3 måneder, indtil hun indvilligede i at udlevere B. Ms samarbejdsvilje var skiftende og F fik tildelt bopælen, idet retten fandt, at F ville være bedst til at give B en tryk og rolig hverdag og opretholde Bs kontakt til den anden forælder.

I sag nr. 4 var indbragt for retten af Statsforvaltningen, idet M ønskede den fælles forældremyndighed ophævet, mens F påstod frifindelse, så den fælles forældremyndighed blev opretholdt. I denne sag var der et højt konfliktniveau mellem parterne, som ved flere episoder, muligvis var gået ud over B. F havde, ved flere lejligheder, indfundet sig på Ms bopæl og været truende i sin adfærd og havde også

---

⁵¹ Aarup, Elisabeth, *Nye regler skal dæmme op for samarbejdschikane*, Nyt fra Ankestyrelsen nr. 3 maj 2016

taget fat i M. F overholdt ikke samværsaftalerne, og havde været fængslet et par gange på grund af noget med moms og en færdselsforseelse.

Retten ophævede den fælles forældremyndighed over parternes fælles barn, B. Idet der er tale om en borgerlig sag i byretten, er der kun en kort gengivelse af parternes anbringender og sagsfremstillingen er derfor ikke fuldstændig, jf. Retsplejelovens § 218a, stk. 2.

Det må derfor antages, at retten ligger til grund, at det indbyrdes konfliktfyldte forhold mellem forældrene er direkte skadeligt for barnet, idet fælles forældremyndighed som regel kun ophæves af svære samarbejdsvanskeligheder eller konfliktfyldte forhold mellem forældrene, som kan være skadeligt for barnet⁵². I vurderingen af om det er skadeligt for barnet, skal det fremgå af sagsfremstillingen, at der fra den ene part har været beskyldninger om vold eller seksuelle krænkelse mod den anden forælder, barnet eller andre i familien⁵³.

Som udgangspunkt skal der meget til at ophæve den fælles forældremyndighed. Først og fremmest bliver hver enkelt sag vendt og drejet, for at skabe et helhedsindtryk og få sagen belyst fra alle vinkler, idet ophævelsen af den fælles forældremyndighed kan føles som et stort indgreb i den ”tabende” forældres forhold med sit barn. Omvendt, skal der så meget til, at hensynet til barnets trivsel vægter væsentligt højere end forælderens tab.

Et eksempel kan være, hvis far har været voldelig overfor mor, hvor der er så meget frygt for faderen, at det påvirker moderen i en sådan grad, at det går udover barnet. Her kan der være anledning til at ophæve den fælles forældremyndighed, idet at det ikke vil være fair at påtvinge et samarbejde mellem et offer og en reel gerningsmand. Vurderingen skal dog altid tage udgangspunkt i børnenes perspektiv, i medfør af Forældreansvarslovens §§ 4 og 5. Netop derfor er det vigtigt at belyse sagen fra flere vinkler, idet denne indgriben er så stor. I det nuværende system, kan fælles myndighed ændres ved at forældrene er enige herom og ved uenighed kan Statsforvaltningen, først og fremmest, tilbyde vejledning og rådgivning, så forældrene opnår den bedste løsning for netop dem og deres fælles barn. Når de imidlertid ikke til enighed, kan de anmode Statsforvaltningen om at sende sagen til Retten, som så vurderer sagen og træffer afgørelse. Dog ophæves den fælles forældremyndighed

---

⁵² Nørgaard, Irene og Lund-Andersen, Ingrid, Familieret, 2012, 2. udgave, 2. oplag, Jurist- og økonomforbundets forlag.

⁵³ Nørgaard, Irene og Lund-Andersen, Ingrid, Familieret, 2012, 2. udgave, 2. oplag, Jurist- og økonomforbundets forlag.

kun, hvis Retten vurderer, at forældrene ikke kan samarbejde til barnets bedste, Forældreansvarslovens § 40, stk. 2, nr. 1.

I det planlagte nye familiesystem, vil der være en ændring i forhold til det nuværende system. Sådan som det er nu, kan Statsforvaltningen træffe afgørelse i samværssager og ønsker parterne at klage, sendes klagen videre til Ankestyrelsens Familiestyrelse, jf. Forældreansvarslovens § 41. I det nye system, bliver forældrene først og fremmest taget imod i Familieretshuset, med tilbud om vejledning, rådgivning og konflikthåndtering. Samtidig bliver barnet modtaget, hørt og imødekommet, så barnets perspektiv bliver belyst. Når der ikke til enighed i Familieretshuset, kan sagen blive videresendt til Familieretten, som så træffer afgørelse. Det, som er andeledes herved er, at det i fremtiden bliver retten der træffer alle afgørelser i de familieretlige sager. Regeringen og Socialdemokratiet fandt, at denne form for afgørelser i familiernes liv, og særligt børnenes fremtid er så indgribende, at det kræver at retten afgør det ved dom⁵⁴.

Det formodes derfor, at denne fremtidige tilgang til afgørelserne, vil ændres i samværssagerne, i og med at kun Retten træffer afgørelser i fremtiden. Om det vil have nogen effekt på sager om forældremyndighed kan diskuteres. De mange tilbud om konflikthåndtering vil formentlig kunne hjælpe mange familier, idet mange sager, hvor det handler om ophævelse eller ændring af forældremyndighed, ofte er præget af forældrenes egne følelser. Med hjælp fra Børneenheden vil barnet bedste blive belyst med en ny og mere indgående tilgang, således at forældrenes fokus kan flyttes fra deres egne personlige problemstillinger og ned på barnets fremtidige trivsel⁵⁵. Som nævnt ovenfor, tror mange forældre at deres intention er bedst for barnet, men i virkeligheden er det en fejlagtig fortolkning af deres barns behov, idet barnet kan blive presset ud i unødige tab. Dog skal det fremhæves, at der ved ændring af forældremyndigheden ikke nødvendigvis bliver ændringer at mærke for barnet, idet samvær og bopæl, som oftest, forsætter som hidtil. Det er blot de væsentlige beslutninger i barnets liv, som ikke længere kræver samtykke fra den anden forælder. Dog kan den forælder, som har eneforældremyndighed frit vælge, om denne vil flytte til udlandet med barnet, hvilket naturligvis vil medføre store ændringer i barnets liv, men barnet har, med mindre dette ikke er fastsat, fortsat ret til samvær med den anden forælder, på trods af eneforældremyndigheden.

---

⁵⁴ Tema 1 – Kompetencer i det nye system – www.socialministeriet.dk

⁵⁵ Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

Chikane og børnebortførelse

I sag nr. 5 og 6, er der tale om børnebortførelse. Forskellen i de to sager ligger i, at sag nr. 5 er en sag om børnebortførelse til Danmark, hvor børnene ikke skal tilbagegives, mens sag nr. 6 er en bortførelse fra udlandet til Danmark, hvor barnet skal tilbagegives.

I sag nr. 5, havde moderen flyttet børnene, C og D til Danmark, uden faderens samtykke. M og F blev skilt i 2011, hvor forældremyndigheden, efter bulgarsk lov, tilfaldt M, mens F fik en såkaldt samværsret. M fik af Retten i Sofia, Bulgarien, lov til at foretage rejser til EU-lande og flere bestemte lande, men det måtte ikke foregå i de weekender, hvor F havde ret til samvær med C og D, dog med undtagelse af maksimalt 1 weekend. I 2015 flyttede M til Danmark med C og D. F krævede, i medfør af Haagerbørnebortførelseskonventionen, at børnene blev tilbagegivet, ikke nødvendigvis til ham, men blot tilbage til Bulgarien, således at børnene skulle forblive i deres vante omgivelser.

I januar 2016 afholdt Fogedretten, under medvirken af en børnesagkyndig psykolog, samtaler med C og D, så begge gav udtryk for, og uafhængigt af hinanden, at de ikke ønskede at flytte tilbage til Bulgarien, idet de var glade og trygge i deres hverdag i Danmark, med skole, nye venner og familie, og at de ikke havde noget godt forhold til deres far. De antydede begge, at de var meget overladt til sig selv, når de var på samvær hos F, idet han drak og opholdt sig for sig selv, i sin del af huset.

Landsretten gav F medhold, idet de lagde til grund at, der var tale om en ulovlig børnebortførelse, at børnene, på trods af den børnesagkyndige psykologs undersøgelse, fandt Landsretten ikke, at det ville være skadeligt for børnene at flytte tilbage igen og børnene skulle dermed tilbagegives til Bulgarien. Ved en udkørende fogedforretning den 30. juni 2016, på Landsrettens opfordring, mødte Fogedretten op, for at hente børnene C og D, som blev meget oprevdede og modsatte sig på det kraftigste at blive sendt til Bulgarien. Herefter besluttede Fogedretten sig for at udsætte fuldbyrdelsen.

Spørgsmålet om tilbagegivelsen angik for Højesteret, som ligeledes var enige i, at der var tale om en børnebortførelse, i medfør af Børnebortførelseslovens § 10, stk. 1, idet F på tidspunktet for bortførelsen, havde ret til at modsætte sig, at børnene flyttede til Danmark. Dermed var tilbageholdelsen af børnene i strid med § 10, stk. 1.

Dog lagde Højesteret stor vægt på, at pigerne havde modsat sig tilbagegivelsen. Pigerne havde givet udtryk for, at de var faldet godt til i Danmark, var glad for Ms nye mand og hans familie og ikke ønskede at flytte tilbage til Bulgarien. Højesteret bestemte, at C og D ikke skulle tilbagegives til Bulgarien, på trods af, at der var tale om en egentlig børnebortførelse og ulovlig tilbageholdelse.

I sag nr. 6 når sagen ligeledes til Højesteret. Byretten og Landsretten er enige om, at B ikke skulle udleveres, da hun var faldet særligt godt til i Danmark, havde opholdt sig lovligt i landet i over 1 år, gik i dansk børnehaven og talte dansk som sit primære sprog, mens Højesteret fandt at baggrunden for opholdet i Danmark var, at M skulle sælge sin lejlighed og dermed kun et midlertidigt og lovligt aftalt ophold. Forholdet mellem F og B var godt, og Højesteret fandt ikke grund til at der skulle foretages en børnesagkyndig undersøgelse, for at afklare om det ville være skadeligt for B, at vende tilbage til Australien, i medfør af Børnebortførelseslovens § 11, stk. 2. Der var derfor tale om en ulovlig tilbageholdelse af B, og hun skulle derfor tilbagegives til F i Australien.

Særligt i sager, som nr. 5, om bortførelsen fra Bulgarien til Danmark, kan det være vanskeligt at opnå enighed, idet kultur og lovgivning i de forskellige lande ofte er uidentiske.

I Danmark har forældrene, som udgangspunkt, fælles forældremyndighed, når de bliver skilt. Der skal rigtig meget til, for at ophæve den fælles forældremyndighed, såsom vold og lignende, som nævnt ovenfor.

I medfør af Haagerbørnebortførelsesloven, er det lovgivningen i barnets bopælsland, på tidspunktet for bortførelsen, der er gældende i den enkelte sag. I ovenstående sag, var det dermed Bulgarsk lov, som blev anvendt, for at klarlægge spørgsmålet om moderens rettigheder som forældremyndighedsindehaver og faderens rettigheder, som samværsretsindehaver, i forbindelse med bortførelsen af pigerne.

Haagerbørnebortførelseskonventionen har til formål at sikre tilbagegivelse, i sager om børnebortførelse eller ulovlig tilbageholdelse af børn og konventionen kommer til udtryk i Børnebortførelseslovens § 10. Der er ingen regler om forældremyndighed i konventionen, men hensigten med lovgivningen er, at uenigheder om henholdsvis forældremyndighed, barnets bopæl og samværsaftaler skal afgøres i barnets bopælsland på bortførelsestidspunktet, jf. Børnebortførelseslovens § 19. Det betyder, at den ene forælder ikke skal kunne rejse til et andet land, og få tilkendt eneforældremyndighed, tillagt barnets bopæl og ophævet samvær, med det nye lands lovgivning, og sætte den anden forælder ud af spillet.

Det er særligt for afgørelsen i sag nr. 6 er den aftale, som parret indgik i Australien inden M rejste ud af landet med B. Parterne fik individuel advokatbistand i forbindelse med aftalen, som blev

fremlagt for Family Court i Australien, og det var denne aftale, som var afgørende for udfaldet i Højesteret, idet M afgav et løfte om at vende tilbage med B efter 1 år⁵⁶. Der forelå således ikke en ulovlig tilbageholdelse i den periode parret havde aftalt. Idet F, i første fogedsag, fik afslag på tilbagegivelsen, fandt man ikke, at der var tale om en anticiperet misligholdelse af aftalen, og idet M påberåbte sig aftale ved den første fogedsag, fik hun ikke medhold i at aftalen var ugyldig ved den anden fogedsag.

Såfremt der foreligger en aftale i forbindelse med udrejsen til et andet land end bopælslandet, vil aftalen blive tillagt en væsentlig betydning i afgørelsen om, hvorvidt der er tale om en børnebortførelse eller ej⁵⁷. Det eneste der vil kunne ophæve en sådan aftale, er hvis samtykket er ugyldigt, f.eks. ved trusler eller tvang, svig eller hvis grundlaget for aftalen er bortfaldet og stammer helt basalt fra Aftalelovens kapitel 3. Ifald M havde været tvunget til at skrive under eller som F påberåbte sig i den anden fogedsag, nemlig at der var tale om anticiperet misligholdelse, kunne aftalen være anset som ugyldig og dermed have givet sagen et andet udfald i Højesteret, idet B havde haft bopæl i Danmark i over 1 år og var faldet godt til i landet.

I statistikken om børnebortførelser til og fra Danmark⁵⁸, fremgår det, at det er Haagerbørnebortførelseskonventionen der finder anvendelse i alle sagerne om bortførte børn. Det må formodes at være fordi der ofte ligger en længerevarende og opslidende konflikt forud for selve bortførelsen, og det må derfor antages, at forældrene ofte har været igennem systemet, for at få afgjort forældremyndigheds- og bopælsspørgsmålet og ligeledes fået fastsat samvær. Dermed er det Haagerbørnebortførelseskonventionen der finder anvendelse, idet konventionen bruges i bortførelsessager, hvor der allerede, i hjemlandet, er truffet afgørelse om forældremyndighed, bopæl eller samvær, men samtidig også hvor forældremyndigheden er lovbestemt. Europarådskonventionen kan derimod kun anvendes, hvis der er truffet afgørelse om forældremyndighed, bopæl eller samvær, mens Haagerbørnebeskyttelseskonventionen kun finder anvendelse i sager, hvor forældremyndigheden er bestemt ved lov. Dermed er Haagerbørnebortførelseskonventionen en slags

---

⁵⁶ Pedersen, Marianne Højgaard, Børnebortførelser og ulovlige tilbageholdelser, Danmarks familieadvokat – Festskrift til advokat Jørgen U. Grønberg, 1. udgave, 1. oplag, 2016.

⁵⁷ Pedersen, Marianne Højgaard, Børnebortførelser og ulovlige tilbageholdelser, Danmarks familieadvokat – Festskrift til advokat Jørgen U. Grønberg, 1. udgave, 1. oplag, 2016.

⁵⁸ Bilag 3 og 4

helgardering, flest lande har tiltrådt konventionen og denne kan anvendes i bortførelses- og tilbageholdelsessager med de lande, som samarbejder om konventionen⁵⁹.

Hvad der ligger til grund for stigningen af bortførelser, kan være svært at sige, men det må antages, at på baggrund af, at adgangen til uddannelser, jobs og lignende i udlandet er blevet mere tilgængelig. Bevægeligheden landene imellem er blevet større og flere og flere vælger at studere og arbejde uden for landets grænser. Nogle mennesker forelsker sig både i landet, men også i en eventuel kæreste. Måske fører kærligheden et barn med sig og når kærlighed på tværs af landegrænser begynder at knage, søger nogle, formodentlig hjem til hjemlandet. Dette er blot en antagelse.

Det nye familiesystem og fremtiden

Om det nye familieretssystem vil kunne virke efter hensigten, finder man først ud af hvis det bliver endeligt vedtaget og det så bliver det er anvendt i praksis.

Særligt 2 problemstillinger med det nye familieretssystem, kan fremhæves.

Problematik 1:

I forbindelse med den såkaldte ”refleksionsperiode”, hvor forældrene skal skilles, er intentionen at barnet skal blive i sine vante rammer og at ingen af forældrene i denne periode kan få tillagt bopælsretten over barnet. I særligt højkonfliktfyldte sager, hvor forældrene flytter fra hinanden, kan der opstå problemer for barnet og her vil blive anvendt et eksempel.

M og F skal skilles og B, som egentlig er mest tilknyttet M, skal forblive i de vante rammer, ved uenighed om bopæl⁶⁰. I det tilfælde, hvor M skal flytte fra familiens hidtidige bopæl, skal B således blive boende hos F. I særligt konfliktfyldte sager, er det ofte forældrenes egne følelser, som bliver vægtet højest af dem selv, og samtidig mener de fejlagtigt, at de fortsat handler i barnets interesse.

Der fremgår følgende af dokumentet om ”Delt bopæl og ro om barnet” i tema 18⁶¹:

---

⁵⁹ Bilag 2

⁶⁰ Tema 18 – Delt bopæl og ro om barnet – www.socialministeriet.dk

⁶¹ Tema 18 – Delt bopæl og ro om barnet – www.socialministeriet.dk

Hvis forældrene er uenige om barnets bopæl i forbindelse med bruddet, skabes denne ro om barnet bopælsforhold gennem en kortere overgangsperiode på 3 måneder, hvor:

- *Barnets bliver hos den forælder, der bliver boende i det tidligere fælles hjem.*
- *Der etableres delt bopæl for barnet i perioden, og forældrene kan ikke søge om at få bopælen tillagt.*
- *Forældrenes beslutning om barnets endelige bopæl udskydes til efter udløbet af perioden.*

Hvis denne regel følges, vil der her være et barn, som kommer i klemme, idet barnet i eksemplet dermed skal blive boende hos F. Hvis sagen skulle følge det nuværende system, ville barnet højest sandsynligt være flyttet med M, og hvis sagen var blevet sendt til Statsforvaltningen, hvor forældrene fortsat ikke kunne nå til enighed, ville sagen blive sendt til Retten, hvor udfaldet sandsynligvis ville have været, at B skulle have bopæl hos M, fordi tilknytningen er størst, og dermed bliver intentionen om, at det er til barnets bedste og at der bliver ro om barnet ved, at blive i de vante rammer, altså ikke give det ønskede udfald.

Problematik 2

Det andet problem, som eventuelt kunne opstå, er i de situationer, hvor barnet inddrages i familiesagen. Hvis barnets egne ønsker om eventuel bopæl skal inddrages, kan der i visse situationer blive tale om at barnet bliver ansvarliggjort for udfaldet af sagen, både ved at skulle vælge mellem sine forældre og samtidig have følelsen af, at have fravalgt den anden forælder. Herved kan barnet blive sat i en meget vanskelig og opslidende situation, som kan få konsekvenser for barnets trivsel, i form af dårlig samvittighed og skyldfølelse overfor den ”fravalgte” forælder.

Dog skal det fremhæves, at der i dokumentet fra Børne- og Socialministeriet, som omhandler Børneenheden, bliver kraftigt understreget, at rådgivning af familien som helhed, ikke må føre til ansvarliggørelse af barnet, i forbindelse med sagen⁶².

---

⁶² Tema 7 – Børneenheden – www.socialministeriet.dk

8: Konklusion

Overordnet set er der kun én, som bliver straffet, når forældrenes samarbejde ikke fungerer, nemlig barnet. Dernæst kan det være utroligt opslidende for samværsforælderen, når bopælsforælderen uberettiget tilbageholder barnet fra samvær, og omvendt, når samværsforælderen udøver chikane mod bopælsforælderen, eksempelvis i form af trusler og beskyldninger.

Når det kommer til besvarelsen af, hvad reel samarbejdschikane er, så må det, ud fra specialets udarbejdelse være, når den ene forælder uberettiget og uden lovlige grund, forhindrer barnet sin ret til begge forældre, jf. Forældreansvarsloven § 19. Både i form af, at barnet ikke får lov til at se den anden forælder, men også ved at samarbejdet fungerer så dårligt, at det påvirker forældrenes evne til at være de bedste forældre, sammen og hver for sig, for deres fælles barn. Dette kan påvirke barnets trivsel så meget, at det går ud over barnets videre udvikling.

I afgørelser som vedrører barnet, skal barnets trivsel altid komme forud for barnets ret til begge forældre, forstået således, at barnets trivsel er vigtigere end at barnet tvinges til samvær med en forælder, som ikke evner at være forælder. Men for at træffe afgørelse om, hvorvidt en forælders adfærd er skadeligt for barnet, skal der foretages børnesagkyndige undersøgelser og ud fra barnets alder og modenhed, eventuelt afholdes samtaler med barnets, for at få sagen belyst fra barnets perspektiv. Barnet kan påvirkes og er loyal overfor forældrene, men som nævnt ovenfor, i afsnittet om forældrefremmedgørelse, kan barnet manipuleres eller påvirkes så meget af stemning, ord og oplevelser, at det modsætter sig kontakt med den anden forælder, i visse tilfælde, helt uden grund⁶³. Derfor er det vigtigt at handle ud fra barnets bedste, men samtidig også med en voksens tilgang, idet barnet kan risikere at miste en forælder, selvom barnets inderst inde ikke ønsker det. Forældre kan sagtens være ”dårlige” forældre, når de skal agere som forældre sammen, men fantastiske forældre hver for sig, så det kan ikke understreges nok; Sager, som vedrører børn, skal belyses fra alle tænkelige vinkler, hurtigt, men grundigt.

Når det kommer til børnebortførelser er der, som ovenfor beskrevet, sket en stigning i antallet, både ind og ud af Danmark. Dette kan være på grund af den høje bevægelighed på tværs af landene i forbindelse med uddannelse og arbejde, og når så eventuelle kulturforskelle rammer, kan

---

⁶³ Børn som våben - forældrefremmedgørelse, på <https://børnsomvåben.dk/psykologi/forældrefremmedgørelse/> (besøgt 15. maj 2018) - Internetside

samarbejdet om barnet være svært, specielt på tværs af grænser og i et andet land end den ene parts oprindelsesland.

Men samarbejdet mellem de lande, som har tiltrådt Haagerbørnebortførelseskonventionen, Europarådskonventionen og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, gør sagerne om børnebortførelse og ulovlige tilbageholdelser af børn i et andet land, end deres bopælsland, væsentligt lettere at løse, idet hovedreglen i Haagerbørnebortførelseskonventionen er, at det er reglerne om forældremyndighed og bopæl i barnets bopælsland, der er gældende i den enkelte sag, uanset om forældremyndigheden og bopæl er tillagt en af forældrene, som følge af lovgivning eller ved afgørelse. Og er der tvivl eller uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet, skal sagen derfor afgøres i barnets bopælsland på bortførelsestidspunktet.

En ting er fælles for alle sager, som omhandler børn og deres hverdag, er, at sagerne skal afgøres ud fra en helt konkret og individuel vurdering, idet det er det enkelte barns trivsel, som har forrang. Alle regler skal analyseres ud fra barnets perspektiv, og sammenholdt med barnets alder og modenhed, kan barnets egne holdninger og synspunkter inddrages i den enkelte sag, hvad enten det handler om forældremyndighed, bopæl, samvær eller tilbagegivelse til hjemlandet. Dette er også med til, at sager, som ser forholdsvis identiske ud udefra, kan få så forskellige udfald. I sager om afslag på fastsættelse af samvær og ophævelse af den fælles forældremyndighed, er det særligt forældrenes evne til at samarbejde som forældre, som bliver tillagt stor vægt i afgørelserne, sammenholdt med barnets rolle i uoverensstemmelserne, forstået således, om hvorvidt barnets trivsel og videre udvikling bliver påvirket af forældrenes manglende samarbejdsevne.

Om det nye familiesystem bliver endeligt vedtaget, vides ikke før der bliver indført endelig lovgivning på området. Men intentionen omkring det nye familiesystem med barnet i centrum, fremstår som et spændende tiltag. Det må formodes at det nære samarbejde mellem familiesystem og de sociale myndigheder vil være gavnligt for børn, som er i klemme. Ydermere må det ensporede system anses som værende positivt, idet at flere sideløbende sager og flere børnesagkyndige undersøgelser af barnet, kan være med til at trække sagerne i langdrag og dermed også få konfliktniveauet til at stige. Ved at indføre et samlet system, formodes det, at sagerne kan blive behandlet hurtigere, og sammenholdt med en større indsats med konfliktmæglingstilbud og tilbud og rådgivning og vejledning og et større fokus på barnets behov, trivsel og synspunkter, vil tempoet i sagerne sandsynligvis kunne optrappes og dermed afgøres hurtigere end før.

Med et større fokus på konfliktmægling i Familieretshuset, hvor forældrene bliver konfronteret med hinanden synspunkter, samtidig med at de får vejledning af fagpersoner, kan muligvis gøre, at de kan holde fokus på deres barn, fremfor at fejlfortolke hvad der er bedst for barnet, ved at sammenligne det med, hvad der er bedst for dem selv.

Samtidig må det antages, at den planlagte, nære tilknytning til Byretten i form af Familieretten, ligeledes vil gøre, at sagerne bliver afgjort væsentligt hurtigere, på grund af samarbejdet med Familieretshuset, idet at Familieretten modtager en sagsfremstilling af sagens hidtidige forløb, sammen med dokumenter fra sagen, samt allerede foretagne børnesagkyndige undersøgelser.

Efter, forgæves at have forsøgt at få svar fra børne- og socialminister, Mai Mercado, på hvornår det kunne forventes lovgivning om det nye familieretssystem, havde jeg en samtale med Liberal Alliances børneordfører, Laura Lindahl, og deri meddelte hun, at der kan forventes et udspil til lovforslag om det nye familieretssystem i løbet af efteråret 2018.

Litteraturliste

Artikler:

Aarup, Elisabeth – *Nye regler skal dæmme op for samarbejdschikane*, Nyt fra ankestyrelsen nr. 3 2016.

Bøger:

Björk, Anita Plesner, *Når forældre går fra hinanden – En håndbog i forældreansvar*, 1. udgave, 1. oplag, 2015, Jurist- og økonomforbundets forlag.

Jappe, Erik, *Forældremyndighed og samvær*, 3. udgave, 1. oplag, 2005, Frydenlund.

Nørgaard, Irene og Lund-Andersen, Ingrid, *Familieret*, 2012, 2. udgave, 2. oplag, Jurist- og økonomforbundets forlag.

Pedersen, Marianne Højgaard, *Børnebortførelser og ulovlige tilbageholdelser, Danmarks familieadvokat – Festskrift til advokat Jørgen U. Grønborg*, 1. udgave, 1. oplag, 2016.

Dokumenter fra Børne- og socialministeriet:

Tema 1 – Kompetencer i det nye system

Tema 8 - Samarbejde og koordinering mellem Familieretshuset og de sociale myndigheder –

Tema 9 – Overgangen til Familieretten

Tema 7 – Børneenheden

Tema 15 – Delte børnefamiliers økonomi

Tema 16 – Refleksion ved skilsmisse

Tema 18 – Delt bopæl og ro om barnet i brudsituationer

Tema 19 – Fuldbyrdelse i Familieretten

Domme og afgørelser

TFA2010.280/2 - Afslag på samvær til far – samarbejdschikane og massiv modstand fra moderens side.

U.2017.1369V - 4-årig pige skulle have bopæl hos faderen, bl.a. under henvisning til at moderen havde udøvet samværschikane, som måtte betegnes som vedholdende og grov.

TFA2015.56/2 - Fælles forældremyndighed over 4-årig ophævet på grund af samarbejdsvanskeligheder. Forældremyndigheden tillagt M alene.

TFA2004.457 - Samvær afslået, fordi samværsforælderen havde bortført barnet til udlandet.

H2016.194 - Børn skulle ikke tilbagegives til Bulgarien, hvor deres far har bopæl, selv om moren ved en børnebortførelse havde ført dem til Danmark.

U2007.1205H - Barn skulle tilbagegives til Far i Australien.

Internetartikler:

Ritzau, 27. marts 2014, *Forældre til bortførte børn får nu en hjælpende hånd*, Information, <https://www.information.dk/telegram/2014/03/foraeldre-bortfoerte-boern-faar-hjaelpende-haand>, besøgt 1. marts 2018

Internetsider:

<https://børnsomvåben.dk/psykologi/foraeldrefremmedgoerelse/> (besøgt 15. maj 2018) - Internetside

Pressemeddelelser:

Mercado, Mai, *Skilsmissebørnene kommer i centrum med nyt system* - 27-03-2018

Rapporter:

Børnebortførelser - Redegørelse afgivet af udvalget for børnebortførelser, Børne- og socialministeriet, 2004.

Familiestyrelsens evaluering af forældreansvarsloven, Retsudvalget, 2011.

Forældreansvarsloven - Belysning af barnets perspektiv, Justitsministeriets Forskningskontor, 2011

Tidsskrifter:

Tidsskrift for Familie- og Arveret 2007.78

Vejledninger:

Vejledning nr. 9047 af 24.01.2017 – Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl

Vejledning nr. 10397 af 28/08/2015 – Vejledning om samvær